ОПИСАНО
...китоб палатаси ... УзССР
10 НОЯ 1984

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 246 (19.022). ● Пайшанба, 25 октябрь 1984 йил ● Баҳоси 3 тийин.

КПСС XXVI СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ

БАРЧА СОВЕТ КИШИЛАРИ СИНГАРИ ЎЗБЕКИСТОН МЕҲНАТКАШЛАРИ ҲАМ КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ БОШ СЕКРЕТАРИ ЎРТОҚ К. У. ЧЕРНЕНКОНИНГ КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ОКТЯБРЬ (1984 ЙИЛ) ПЛЕНУМИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИНИ, СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ РАИСИ ЎРТОҚ Н. А. ТИХОНОВ ДОКЛАДИНИ ВА УШБУ ПЛЕНУМДА ҚАБУЛ ҚИЛИНГАН ҚАРОРНИ ЗЎР ҚИЗИҚИШ БИЛАН ЎРГАНИБ ЧИҚМОҚДАЛАР. УЛАР ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ МАҲСУЛДОРЛИГИНИ ОШИРИШ УЧУН СОЦИАЛИСТИК МУСОБАҚА БАЙРОҒИНИ ЯНАДА БАЛАНД КЎТАРМОҚДАЛАР.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ПЛЕНУМИНИНГ ҚАРОРИ

МАМЛАКАТ ОЗИҚ-ОВҚАТ ФОНДИНИ МУТТАСИЛ ОШИРИБ БОРИШ МАҚСАДИДА УЗОҚ МУДДАТЛИ МЕЛИОРАЦИЯ ПРОГРАММАСИ, МЕЛИОРАЦИЯ ҚИЛИНГАН ЕРЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

Совет кишилари партия XXVI съезди, КПСС Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари қарорларини амалга ошира бориб, хўжалик ва маданий қурилишнинг мураккаб ва масъулиятли вазифаларини бажариш учун зўр илҳом билан меҳнат қилмоқдалар. Ижтимоий ишлаб чиқаришни анчагина ўстиришга эришилди, халқ фаровонлиги муттасил ошмоқда.

Агросаноат комплексини ва унинг асосий бўғини — қишлоқ хўжалигини ҳар томонлама ривожлантириш, СССРнинг Озиқ-овқат программасини изчиллик билан бажариш мамлакатнинг иқтисодий потенциалини янада мустаҳкамлашга ёрдам бермоқда. КПСС Марказий Комитетининг 1982 йил май Пленуми қарорларига мувофиқ аграр сектордаги хўжалик механизми ва бошқарув такомиллаштирилмоқда, колхоз ва совхозларнинг экономикаси мустаҳкамланмоқда, қишлоқда социал ўзгартишлар амалга оширилмоқда. Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари, аввало гўшт, сут, тухум, картошка, сабзавот етиштириш ва харид қилиш кўпаймоқда. Бу эса аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашни яхшилашга ижобий таъсир ўтказмоқда.

Коммунистик партия ўзининг аграр сиёсатида бутун халқ хўжалигини планли ривожлантиришнинг энг муҳим шарти бўлмиш қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг барқарорлигини оширишга бениҳоя зўр аҳамият бермоқда. Бу мақсадга эришишда деҳқончиликни интенсивлаш ва унинг маҳсулдорлигини оширишнинг қудратли воситаси — мелиорация ҳал қилувчи роль ўйнайди. Қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва химиялаш билан бирга мелиорация ерларнинг унумдорлигини оширишни, қишлоқ хўжалик экинзорларидан, моддий-техника ва меҳнат ресурсларидан ғоят оқилона фойдаланишни таъминлайди.

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми партиямиз ишлаб чиққан мамлакатдаги ерларни кенг мелиорациялаш йўли изчиллик билан амалга оширилиши натижасида қишлоқ хўжалик экинзорларини янгилаш соҳасида жуда катта иш ўтказилганлигини таъкидлайди. Катта гидромелиорация иншоотлари барпо этилди, илгари ишга туширилган суғориш ва зах кетказиш системалари замонавий техника асосида қайта қурилмоқда. КПСС Марказий Комитетининг 1966 йил май Пленумидан кейинги даврда мелиорация қилинган ерлар майдони 17 миллион гектардан 33 миллион гектарга етди. Жумладан, 19 миллион гектар суғориладиган ва 14 миллион гектар захи қочирилган бу ерлар эндиликда деҳқончилик маҳсулотининг учдан бир қисмини бермоқда. Шоли ва пахтанинг ҳаммаси, сабзавотнинг тўртдан уч қисми, мева ва узумнинг ярми суғорма ерларда етиштирилмоқда. Мелиорация қилинган ерлардан олинаётган маккажўхори дони ва ем-хашак анча кўпайди.

Шу билан бирга амалга оширилаётган тадбирлар деҳқончилик ва чорвачиликни ривожлантиришнинг етарли даражадаги барқарорлигини, уларнинг маҳсулдорлигини оширишни ҳамиша ҳам таъминлаётгани йўқ. Аввало, кейинги йилларда тез-тез такрорланаётган қурғоқчиликлар қишлоқ хўжалигига жуда сезиларли зарар етказмоқда. Бу ҳол қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ҳажмлари анчагина ўзгариб туришига олиб келмоқда, аҳолини шу маҳсулотлар билан таъминлашда тиғизлик келтириб чиқармоқда, умуман экономикага таъсир қилмоқда. Мелиорацияни ривожлантиришнинг шу пайтгача эришилган даражаси ҳали мамлакатнинг бир қанча районларида вужудга келаётган ноқулай об-ҳаво шароитлари оқибатларининг ўрнини тўла-тўкис боса олмаяпти. Шу сабабли қишлоқ хўжалигининг барқарорлигини янада оширишни, дон, ем-хашак, деҳқончилик ва чорвачиликнинг бошқа маҳсулотларини етиштиришни муттасил кўпайтиришни таъминлайдиган янги, кенг миқёсли тадбирлар талаб қилинади.

КПСС Марказий Комитети коммунистларнинг, агросаноат комплекси тармоқлари, машинасозлик, қурилиш индустрияси, химия, энергетика барча меҳнат коллективларининг куч-ғайратларини Марказий Комитет Сиёсий бюросининг топширувига биноан ишлаб чиқилган ҳамда сув хўжалиги қурилиши ва мелиорация қилинган ерлардан мўл ҳосил олиш учун улардан юқори самарали фойдаланиш соҳасида орттирилган тажрибани ва фан-техника тараққиётининг энг янги ютуқларини ўзида мужассамлаштирган узоқ муддатли мелиорация программасини амалга оширишга қаратиш зарур деб ҳисоблайди.

Биринчи галда барпо этилган мелиоратив системаларни ишлатишдаги, суғориладиган ва захи қочирилган ерларда қишлоқ хўжалик экинлари етиштиришнинг илғор технологияларини жорий этишдаги мавжуд камчилик ва нуқсонларни тугатиш лозим. Кўпгина хўжаликларда деҳқончилик маданиятини ошириш тўғрисида тузук ғамхўрлик қилинмаётганлигига, зарур миқдорда ўғит, мелиорант солинмаётганлигига, меҳнатни ташкил қилиш ва рағбатлантиришнинг илғор формалари суст жорий этилаётганлигига, оммавий касблардаги малакали кадрларни тайёрлашга ва уларнинг мустаҳкам ўрнашиб қолишига етарли эътибор берилмаётганлигига тоқат қилиб бўлмайди. Натижада майдонларнинг талайгина қисмида узоқ вақт мобайнида лойиҳада белгиланган ҳосилдорликка эришилмаяпти, давлат сарфлаётган маблағлар эса ҳали керакли самарани бермаяпти.

Сув хўжалиги қурилишини янада такомиллаштириш ва ишларнинг сифатини яхшилашга доир кечиктириб бўлмайдиган чоралар кўриш талаб этилади. Ҳамон маблағларни сочиб юборишга, улардан бошқа мақсадларда фойдаланиш фактларига йўл қўйилмоқда, чала қолган қурилишлар ҳажми секинлик билан камайтирилмоқда. Барча объектларда ҳам қурилишдаги комплекслилик асло таъминланаяпти, деб бўлмайди, мелиорация қилинган ерларни ўзлаштирувчи хўжаликларни ташкил этиш орқада қолмоқда. План органлари, сув хўжалиги ва қишлоқ хўжалиги органлари мавжуд системаларни реконструкциялаш ва ремонт қилишга, маданий-техника ишларини зарур ҳажмларда ўтказишга етарли баҳо бермаяптилар. Мелиорация системаларини лойиҳалаш ва қуриш чоғида капитал маблағлардан фойдаланишнинг йўналишлари ва қайсиниси биринчи навбатда эканлиги ҳамиша ҳам чуқур асосланаётгани йўқ, барпо этилаётган иншоотларнинг юксак даражада пишиқ-пухталигини, сарфланаётган маблағларнинг тезда қопланишини таъминловчи замонавий инженерлик ечимлари ҳамма жойда қўлланиляпти, деб бўлмайди.

СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги, СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги, СССР Мева-сабзавот хўжалиги министрлиги, агросаноат бирлашмалари кўпинча баҳамжиҳат иш кўрмай, сусткашлик қилмоқдалар, мелиорацияни янада ривожлантиришга доир кўпгина туб масалаларни етарлича қатъият билан ҳал этмаяптилар. Улар иш ҳажми кўрсаткичлари билан қаноатланиб қолиб ер ва сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш, сув хўжалиги системаларининг пухта ишлашини таъминлаш учун, капитал маблағлар ва мелиорация қилинган ерлар самарадорлигини ошириш учун сув хўжалиги ташкилотларининг, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари ҳамда мутахассисларига нисбатан тегишлича талабчанлик қилмаяптилар. Бир қанча жойларда партия ташкилотлари колхозчиларнинг, совхоз ходимларининг, мелиораторлар, қурувчиларнинг меҳнат коллективларида ташкилотчилик ва сиёсий-тарбиявий ишларни етарлича олиб бормаяптилар, шу коллективларнинг куч-ғайратларини қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтиришнинг барча резервларини ишга туширишга суст йўналтирмоқдалар.

Ерларни ўзгартириш юзасидан ўн иккинчи беш йилликка ҳамда истиқболга мўлжаллаб белгиланган вазифаларнинг кўлами ва аҳамияти барча бўғинлардаги кадрларни ишга давлат нуқтаи-назаридан муносабатда бўлиш руҳида тарбиялашни, уларнинг ишчанлик малакасини ошириш, мелиорация ишларини самарали олиб бориш ва яхшиланган ерларда хўжалик юритиш натижалари учун масъулиятни кучайтириш тўғрисида кун сайин партиявий ғамхўрлик қилишни талаб этади.

КПСС Марказий Комитети Пленуми қарор қилади:

1. Мамлакат экономикасини янада ривожлантириш, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини интенсивлашнинг асосий йўналишлари, озиқ-овқат фондини барқарор кўпайтириб боришда мелиорациянинг ролини ошириш тўғрисида КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ К. У. Черненконинг Пленумда сўзлаган нутқида баён этилган қоида ва хулосалар тўла-тўкис маъқуллансин. Партия, совет ва хўжалик органлари, жамоат ташкилотлари ва меҳнат коллективлари ўзларининг амалий фаолиятларида шу қоида ва хулосаларга доимо амал қилсинлар.

2. Ерларни мелиорациялаш ҳамда мелиорация қилинган ерлардан фойдаланиш самарадорлигини оширишнинг ўн иккинчи беш йилликка ва 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси тасдиқлаган ҳамда Сиёсий бюро аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Н. А. Тихонов докладида баён этилган узоқ муддатли программаси маъқуллансин.

Ҳар бир хўжалик белгиланган муддатларда лойиҳада кўзда тутилган ҳосилдорликка эришиб, барча суғориладиган ва захи қочирилган ерлардан юксак самара билан фойдаланишни;

мамлакат жанубида — Шимолий Кавказда, Поволжье, Украина ва Молдавияда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш гарантияланган йирик зоналарни вужудга келтириш мақсадида суғориладиган деҳқончиликни жадал ривожлантиришни;

Ўрта Осиё республикаларида, Қозоғистонда ва Закавказьеда ирригация қурилишларини давом эттиришни;

РСФСРнинг Ноқоратупроқ зонасида, Сибирь ва Узоқ Шарқда, Украинанинг Полесьесида, Белоруссияда, Болтиқ бўйида мелиорация ишлари комплексини амалга оширишни;

колхозлар, совхозларда, хўжаликлараро бирлашмаларда, маҳаллий сув манбаларидан, ер ости сувларидан, лиман усулидаги суғоришдан фойдаланиб, суғориладиган участкаларни кенгайтиришни шу программанинг бош йўналишлари деб ҳисоблансин.

СССР Министрлар Совети, СССР Госплани, министрликлар ва идоралар, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари иқтисодий ва социал ривожланишнинг йиллик ҳамда перспектив планларида мелиорация программасида кўзда тутилган топшириқларни сўзсиз бажариш учун капитал маблағ ва моддий ресурслар тўла ҳажмда ажратиб берилишини таъминласинлар.

3. Иттифоқдош республикалар Компартияларининг Марказий Комитетлари, ўлка, область, округ, шаҳар, район партия комитетлари, СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги, СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги, СССР Мева-сабзавот хўжалиги министрлиги, СССР Госкомсельхозтехникаси, совет органлари, агросаноат бирлашмалари, бошланғич партия ташкилотлари, хўжалик раҳбарлари узоқ муддатли мелиорация программасидан келиб чиқадиган вазифаларни муваффақиятли бажаришга доир актив ташкилотчилик ва оммавий-сиёсий ишларни авж олдириб юборсинлар.

Қишлоқ хўжалик ва сув хўжалиги корхоналари раҳбарлари ҳамда мутахассисларининг, меҳнат коллективларининг мелиорация қилинган ерлардаги ишнинг пировард натижалари учун иқтисодий ва маънавий масъулияти ҳамда манфаатдорлиги кучайтирилсин. Деҳқончиликни юксак даражада интенсив юритишни, барча қишлоқ хўжалик экинларининг программалаштирилган ҳосили ҳар йили олинишини таъминлайдиган агротехник, технологик, ташкилий тадбирларнинг бутун комплекси ўз вақтида аниқ бажарилишига эришилсин. Мелиорация қилинган экин майдонларини минерал ўғитлар, химиявий мелиорант ва пестицид моддалар билан, техника, серҳосил нав ва гибридларнинг уруғликлари билан тўла таъминлаш тўғрисида белгиланган тартибга қатъий амал қилинсин. Торф қазиб олишни ва ундан ўғит сифатида фойдаланишни кўпайтириш, шунингдек оҳак ҳамда бошқа оҳакли материаллар ишлаб чиқариш ва етказиб бериш чоралари кўрилсин. Ерларни сифат жиҳатдан яхшилаш, мелиорация системаларини реконструкция қилиш ва уларнинг техника даражасини ошириш, пухта ишлатиш хизматини ташкил этиш борасидаги ишлар анча кучайтирилсин. Суғоришда сувни тежаб сарфлаш тадбирлари системаси амалга оширилсин, илғор суғориш усуллари кенгроқ жорий этилсин.

Суғориладиган ва захи қочириладиган ерлардаги колхоз ҳамда совхозларда ишлаш учун малакали кадрлар тайёрлаш ташкил этилсин.

4. СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги, СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги, СССР Мева-сабзавот хўжалиги министрлиги, партия ва совет органлари зиммасига сув хўжалиги қурилишини ташкил этишга доир жами ишларни яхшилаш юзасидан амалий чоралар кўриш, КПСС Марказий Комитетининг капитал маблағлар самарадорлигини ошириш, ишлаб чиқариш қувватларини барпо этиш ва ўзлаштириш муддатларини қисқартириш тўғрисидаги, зарур ресурсларни бундан буён ҳам энг муҳим қурилишларга жамлаш ҳақидаги талаблари бажарилиши устидан контролликни кучайтириш вазифаси юклансин. Мелиорация қилинадиган ерларда комплекс қурилиш, жумладан қишлоқ хўжалигини ташкил этиш, йўллар қуриш, шунингдек уй-жойлар, болалар муассасалари, маданий-маиший объектлар ўз вақтида фойдаланишга топширилиши таъминлансин, бунга мелиорациялашга сарфланаётган маблағлардан фойдаланиш самарадорлигини оширишнинг энг муҳим шарти деб қаралсин.

5. КПСС Марказий Комитети Пленуми мелиорация программасини амалга оширишда фан-техника тараққиётини жадаллаштиришга муҳим аҳамият беради.

СССР Фан ва техника давлат комитетига, СССР Фанлар академиясига, ВАСХНИЛ, СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги, СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги, СССР Мева-сабзавот хўжалиги министрлигига, СССР Гидрометеорология ва табиий муҳитни контрол қилиш давлат комитетига илмий муассасаларнинг мамлакатнинг турли табиий иқлим зоналарига тадбиқан суғориладиган ва захи қочирилган ерлар шароитида деҳқончилик маҳсулдорлиги ва барқарорлигини ошириш, интенсив типдаги янги нав ва гибридлар селекцияси проблемаларини тадқиқ этиш ишларини яхшилаш топширилсин. Мелиорациянинг иқтисодий самарадорлиги масалаларига, техника жиҳатидан мукаммал суғориш ва зах қочириш системаларини, мелиорация, ремонт-тиклаш ишлари ҳамда қишлоқ хўжалик ишларини бажариш учун замонавий машиналар ишлаб чиқиш ва яратишга эътиборни кучайтириш керак. Фан ютуқлари ва илғор тажрибани сув хўжалиги қурилиши ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришига жорий этиш тезлаштирилсин.

Сув ресурсларини регионлар бўйича қайта тақсимлаш ва оқилона фойдаланишнинг илмий асосланиши анча оширилсин, атроф муҳитни муҳофаза қилиш тўғрисида доимо ғамхўрлик қилинсин.

6. СССР Госплани, СССР Госснаби, машинасозлик, химия, энергетика ва бошқа саноат тармоқлари министрликлари ишлаб чиқилган программага қатъий мувофиқ равишда юқори сифатли ва пухта машиналар, материаллар ҳамда асбоб-ускуналар етказиб беришни таъминласинлар. Бирмунча мукаммал, серунум ва тежамли ер қазиш ҳамда мелиорация машина-механизмларини, приборларни, сув хўжалиги иншоотларини автоматлаш ва телемеханизациялаш воситаларини, мелиорация системаларини ремонт қилиш ва ишлатиш учун махсус мўлжалланган машиналар ҳамда ускуналарни яратиш соҳасидаги ишлар кучайтирилсин, уларни кўплаб ишлаб чиқаришни ўзлаштириш жадаллаштирилсин.

Саноат корхоналарининг партия ташкилотлари, колхозлар, совхозларни, сув хўжалиги ташкилотларини суғориладиган ва захи қочирилган ерлардан самарали фойдаланиш, янги мелиорация системаларини қуриш, мавжудларини реконструкциялаш, ремонт қилиш ва ишлатиш учун зарур бўлган техника, химиялаш воситалари, полимер материаллар, бошқа ресурслар билан таъминлаш юзасидан белгиланган топшириқлар қандай бажарилаётганлигини муттасил назорат қилиб турсинлар. Меҳнат коллективлари ана шу топшириқларни ошириб адо этиш учун қўшимча резерв ва имкониятларни қидириб топишга йўналтирилсин.

7. КПСС Марказий Комитети Пленуми ерларни мелиорациялаш соҳасидаги янги катта вазифаларни ҳал этиш партия раҳбарлигининг услуб ва методларини янада такомиллаштиришни талаб этади деб таъкидлайди. Ташаббускорлик ва ишчанликни бутун чоралар билан ривожлантириш ва рағбатлантириш, интизом ва тартибни мустаҳкамлаш, контролнинг таъсирчанлигини ошириш, меҳнат коллективларида социалистик мусобақани активлаштириш, уларнинг куч-ғайратларини капитал маблағлардан ва мелиорация қилинган ерлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш борасидаги конкрет вазифаларни ҳал этишга қаратиш зарур. Хўжалик ҳисобидаги бригада пудратини, мелиорация қилинган ерларда лойиҳада белгиланган ҳосилдорликни оширган илғор хўжаликларнинг тажрибасини кенг жорий этиш тўғрисида кўпроқ ғамхўрлик қилинсин. Шу вазифаларни бажаришда партия, касаба союз ва комсомол ташкилотларининг, маҳаллий Советларнинг роли кучайтирилсин.

Марказий, республика, маҳаллий газеталар, телевидение ва радио эшиттириш редакциялари, СССР Кинематография давлат комитети мелиорацияни янада ривожлантириш планлари қандай амалга оширилаётганлигини, ишлаб чиқариш илғорлари ва новаторларининг ютуқларини кенг кўламда ёритсинлар, мамлакат Озиқ-овқат программасини бажаришда мелиорациянинг роли ва аҳамиятини кўрсатиб турсинлар.

* * *

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми коммунистлар, барча меҳнаткашлар ерларни мелиорациялашни ривожлантиришнинг узоқ муддатли программасини ғоят муҳим хўжалик-сиёсий аҳамиятига молик вазифа сифатида қабул қиладилар, деб қатъий ишонч билдиради. Шу вазифанинг ҳал этилиши экономиканинг аграр секторини барқарор ривожлантиришга, шу асосда совет кишиларининг фаровонлигини янада оширишга актив кўмаклашади.

КПСС Марказий Комитети октябрь Пленуми қарорларини амалга оширамиз

ҚЎРИҚ ЕРЛАР САХОВАТИ

Хўжалигимиз ишчилари жонажон партиямиз Марказий Комитетининг куни кеча бўлиб ўтган Пленумида КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ К. У. Черненконинг сўзлаган нутқини зўр қизиқиш билан кутиб олдилар. Унда қишлоқ билан шаҳар ўртасидаги тафовут борган сари йўқолиб бораётгани жуда тўғри таъкидланган. Ҳақиқатан ҳам шундай. Совхозимизда ҳамма фаровон ҳаёт кечирмоқда. Кўпчилик шахсий машинага эга. Ҳар бир хонадонда телевизор, радиоприёмник мавжуд. Булар барчаси жонажон партия-ҳукуматимизнинг қишлоқ меҳнаткашларига доимий ғамхўрлигининг ва фидокорона меҳнат самарасидир.

Қўриқ ерларда деҳқончилик қилиб пахтадан мўл ҳосил етиштирдик. Бу ўз-ўзидан бўлмади. Аввало шуни айтиш керакки, етарли техникага, асбоб-анжомга эгамиз. Деҳқончилик қилишимиз учун барча шарт-шароит бор. Бригадамиз аъзолари ҳам чинакамига мардона меҳнат қилишди. Теримни ҳам уюшқоқлик билан давом эттирмоқдамиз. Натижада 50 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 30 центнердан қўриқ дурдонаси йиғиштириб олдик. Қабул пунктларига 143 тонна ўрнига 150 тонна юқори сифатли «оқ олтин» етказиб бериб, йиллик планни фақат совхоздагина эмас, балки районда биринчилар қаторида бажардик. Бу муваффақиятга Жамила Шарипова, Шарофат Луттиева, Мунира Ҳайитова сингари чеварларимиз катта ҳисса қўшдилар. Уларнинг ҳар бири шу кунгача хирмонга 400—500 килограммдан пахта тўкишди. Кўпмингкилограммчиларимиз 8500—10000 килограммлик маррани эгаллаш йўлида пахтазорларда жавлон уришяпти.

Жонажон партиямизнинг Бош секретари ўртоқ К. У. Черненконинг Пленумдаги сермазмун нутқидан илҳомланган бригадамиз аъзолари ҳосилдорликни 40 центнерга етказишга аҳд қилишди.

Шукрулло ШИРИНОВ,
Ульянов районидаги Дзержинский номли совхознинг бригада бошлиғи.

МУҲИМ ОМИЛ

Йил бошидан буён республикамизнинг шонли 60 йиллик тўйига муносиб тўёна тайёрлаш мақсадида астойдил меҳнат қилишга киришганмиз. Мана шу мақсад йўлида ишни ташкил қилиб, бу йил ҳар гектар ердан 40 центнердан «оқ олтин» хирмони кўтариш ниятида йиғим-теримни авж олдиряпмиз. Биз мўл ҳосил етиштиришга қўриқ ерларга сув чиқариш ва алмашлаб экишни кенг йўлга қўйиш натижасида эришмоқдамиз.

Куни кеча Ватанимиз пойтахтида бўлиб ўтган КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги Пленуми барча қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари каби биз учун ҳам муҳим дастуриламал бўлиб қолади, албатта. КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ К. У. Черненконинг Пленум минбаридан туриб: «Муваффақият ўртага қўйилаётган вазифаларнинг сиёсий моҳиятини ҳар бир меҳнатчи, ҳар бир коллектив тушуниб олишига, ҳамма участкалардаги ишнинг ташкил этилишига боғлиқ. Партия ташкилотларининг ташкилотчилик ва сиёсий ишини, совет ва хўжалик органларининг фаолиятини мана шунга қаратиш лозим», — деганди.

Албатта, Пленум белгилаган бу тадбирлар қишлоқ хўжалигида эришаётган ютуқларимизни янада мустаҳкамлашни ва она-Ватан хирмонига имкони борича кўпроқ «оқ олтин» етказиб беришимизни таъминловчи муҳим омил бўлади.

Е. ОТАМИРЗАЕВ,
Косонсой районидаги «Правда» колхози партия ташкилотининг секретари.

ЮБИЛЕЙ ЙИЛИ ВАХТАСИДА

„ОҚ ОЛТИН“ хирмонига

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 24 октябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида).

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён; тўртинчи устун — шу жумладан бир кунда машинада терилган пахта; бешинчи устун — мавсум бошидан буён

Фарғона	1,13	88,83	0,12	15,81
Тошкент	1,05	86,45	0.59	73,52
Наманган	1,17	83,76	0,90	48,46
Андижон	0,97	80,71	0,31	33,83
Сурхондарё	1,05	75,63	0,46	56,01
Хоразм	1,31	74,75	0,34	24,98
Сирдарё	1,04	71,11	0,70	66,75
Самарқанд	1,00	60,57	0,29	19,03
ҚҚАССР	1,57	60,55	1,19	37,10
Бухоро	0,66	55,89	—	6,10
Жиззах	0,88	55,02	0,25	46,01
Навоий	0,73	51,79	0,35	13,43
Қашқадарё	0,59	40,02	0,23	11,95
Республика бўйича:	1,01	68,79	0,44	35,85
Шу жумладан ингичка толали пахта				
Сурхондарё	1,57	92,04	1,03	100,50
Наманган	1,28	77,66	—	—
Навоий	1,21	51,08	—	—
Бухоро	1,18	45,98	—	—
Қашқадарё	1,13	44,13	0,61	19,73
Республика бўйича:	1,39	72,80	0,75	59,53

УЛУҒ ОКТЯБРЬ ШАРАФИГА

МАТБУОТ МАРКАЗИ хабар қилади

24 октябрь эрталабига қадар республика қабул пунктларига 4103429 тонна, шу жумладан 313043 тонна ингичка толали пахта топширилди. Ўтган куни далалардан 60103 тонна «оқ олтин» териб олинди. Мавсум бошидан бери 1290592 тонна пахта «зангори кема»лар бункеридан тўкилди.

АЗИЗ ПАХТАКОРЛАР! Ҳаво очиқ кунларнинг ҳар бир дақиқасидан унумли фойдаланайлик! Бир грамм ҳам «оқ олтин» нобуд бўлмасин. Далалардаги бор ҳосилни сўнгги чаноқларигача тезроқ йиғиштириб олишга эришайлик!

ҚАҲРАМОННИНГ МУВАФФАҚИЯТИ

Ҳазорасп районидаги Фрунзе номли колхознинг Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Салой Худойқулиев бошлиқ бригадаси йиллик планни бажарди. 167 гектар ернинг ҳар гектаридан 42 центнердан хирмон кўтарилди. Давлатга 650 тонна «оқ олтин» топширилди.

КПСС Марказий Комитетининг Октябрь (1984 йил) Пленуми қарорларидан руҳланган илғор коллектив 60 центнерлик маррани эгаллаш учун зарбдорчасига меҳнат қилмоқда.

ИККИ ХЎЖАЛИК РАПОРТИ

Фарғона областида яна икки хўжалик Охунбобоев районидаги «1 Май» колхози ва Бағдод районидаги «Ғалаба» совхози йиллик планни адо этди. Бу хўжаликларнинг миришкорлари давлатга тегишли равишда 3756 тонна ва 1700 тонна «оқ олтин» топширдилар.

КОМСОМОЛЛАР ПЕШҚАДАМ

Боёвут районидаги Руцкий номли совхознинг Фотима Мирзаева бошлиқ комсомол-ёшлар бригадаси Улуғ Октябрнинг 67 йиллигини меҳнатда янги муваффақиятлар билан кутиб олмоқдалар. Улар фақат планларинигина эмас, балки оширилган социалистик мажбуриятларини ҳам шараф билан адо этдилар. Комсомоллар ҳосилдорликни 40 центнерга етказишди. Фотиманинг ўзи «зангори кема» бункеридан 156 тонна дурдона тўкишга муяссар бўлди.

АМАЛИЙ ЖАВОБ

Пахтачи районидаги «Самарқанд» колхозининг Омон Уроқов бошлиқ бригадаси зафар маррасини эгаллади. 77 гектар ернинг ҳар гектаридан 42 центнердан пахта териб олинди. Қабул пунктларига 323 тоннадан зиёд «оқ олтин» жўнатилди. Тожи Келдиев ва Тожихон Шерматовалар бошчилик қилаётган звеноларда ҳар гектар ернинг қайтими 48 центнерга етди. **КПСС Марказий Комитетининг октябрь (1984 йил) Пленуми қарорларига амалий иш билан жавоб беришга аҳд қилган бригада заршунослари ҳосилдорликни 50 центнерга етказиш мажбуриятини олдилар.**

БИРИНЧИЛАР ҚАТОРИДА

«Андижон» колхози деҳқонлари Учқўрғон районида биринчи бўлиб йиллик пахта тайёрлаш плани бажарилганлиги ҳақидаги рапортга имзо чекдилар. Қабул пунктларига 4792 тонна «оқ олтин» жўнатилди. Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 60 йиллигини муносиб кутиб олиш учун курашаётган ғолиб пахтакорлар ялпи хирмонни 5200 тоннага етказишни кўзлашмоқда.

Наманган районидаги Орджоникидзе номли ва Уйчи районидаги Свердлов номли колхозлар азаматлари ҳам йиллик планни уддаладилар.

ШАХСИЙ МАЖБУРИЯТ БАЖАРИЛДИ

Бекобод районидаги «Партия XXV съезди» совхозининг чевар теримчилари Мукаррам Саримсоқова, Ҳалима Ўтабоева ва Санобар Холбековалар мавсум бошида 12 тоннадан «оқ олтин» териш мажбуриятини олишган эди. Куни кеча улар шахсий мажбуриятларини адо этдилар. Илғорлар яна 3 тоннадан пахта териш учун далаларда фидокорона меҳнат қилишмоқда.

МАМЛАКАТ ОЗИҚ-ОВҚАТ ФОНДИНИ МУТТАСИЛ ОШИРИБ БОРИШ МАҚСАДИДА УЗОҚ МУДДАТЛИ МЕЛИОРАЦИЯ ПРОГРАММАСИ, МЕЛИОРАЦИЯ ҚИЛИНГАН ЕРЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

КПСС Марказий Комитети Пленумида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети Раиси ўртоқ Н. А. ТИХОНОВ доклади

Ўртоқлар!

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиуми Раиси Константин Устинович Черненко ўзининг ёрқин, сермазмун нутқида социалистик экономиканинг етакчи секторларидан бири — қишлоқ хўжалигидаги ишларнинг аҳволини чуқур анализ қилиб, партия билан халқнинг навбатдаги вазифаларини ҳар томонлама асослаб берди.

Шу билан бирга у Пленумда муҳокама этилаётган масаланинг муҳимлигини алоҳида таъкидлади, мамлакат озиқ-овқат фондини муттасил ошириб бориш ишида мелиорациянинг ролини партиявий позициялардан туриб ёритиб берди. Константин Устинович нутқидаги қоида ва хулосалар барча партия, совет ва хўжалик органлари, жамоат ташкилотлари ва меҳнат коллективларининг КПСС XXVI съездида ишлаб чиқилган партия иқтисодий стратегиясини рўёбга чиқариш борасидаги амалий фаолиятида шубҳасиз қўлланма бўлиб қолади.

Аграр сиёсат КПСС иқтисодий стратегиясининг энг муҳим таркибий қисмидир. Унинг ҳозирги босқичи КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил март Пленумида бошлаб берилган эди. У Марказий Комитетнинг кейинги Пленумлари ва партия съездларида янада ривожлантирилди. Мамлакатнинг 1990 йилгача бўлган даврга мўлжалланган Озиқ-овқат программасини қабул қилган Марказий Комитет 1982 йил май Пленуми бу соҳада алоҳида роль ўйнади.

Шу сиёсатни амалга ошириш натижасида қишлоқ хўжалиги ва умуман агросаноат комплексини ривожлантиришнинг кўпгина масалалари ҳал этилди. Молиявий ва моддий ресурсларни қайта тақсимлаш йўли билан унинг ишлаб чиқариш фондлари сифат жиҳатидан янгиланди ва кенгайтирилди. Кейинги тўрт беш йилликда (1966—1985 йиллар) шу мақсадларга 740 миллиард сўм чамаси капитал маблағ сарфланди.

КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил март Пленумидан кейин ўтган йиллар мобайнида жамоат қишлоқ хўжалигининг асосий ишлаб чиқариш фондлари 4,5 баравар кўпайди ва 300 миллиард сўмга яқинлашди. Меҳнатнинг энергия билан таъминланганлиги 3,6 баравар ортди. Қишлоққа юбориладиган минерал ўғит қарийб 4 баравар кўпайди. Қишлоқ хўжалиги ходимларининг турмуш ва меҳнат шароитларида муҳим ўзгаришлар юз берди. Иш ҳақи ортди, жамоат фондидан тўловлар кўпайди. Қишлоқда уй-жой, маданий-маиший объектлар ва йўллар қуриш кенгайиб бормоқда, аҳоли пунктларини газлаштириш кўпаймоқда.

Партия экономиканинг аграр секторида ишлаб чиқариш кучларини орттириш борасида кўрган чоралар йиллик ўртача қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тайёрлашни еттинчи беш йилликдаги 83 миллиард сўмликдан ўнинчи беш йилликда 124 миллиард сўмликка қадар кўпайтиришга имкон берди, бултур эса 135 миллиард сўмлик қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштирилди. Шунинг асосида совет кишиларини озиқ-овқат ва саноат хом ашёси билан таъминлаш яхшиланди.

Шу билан бирга партия Марказий Комитетининг Пленумларида айтиб ўтилганидек, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни ўстириш суръатлари ҳали ҳам ошиб бораётган эҳтиёжларга мос келмаётир. Бу нарса қишлоқ хўжалигининг, агросаноат комплекси барча тармоқларининг самарадорлигини тобора матонат билан ошириб бориш, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни янада кўпайтириш вазифасини юклайди.

Бундан ташқари қишлоқ хўжалигимиз мураккаб иқлим шароитларида олиб борилаётганлигини назарда тутмаслик мумкин эмас. Бизда ҳайдаладиган ернинг 60 процентдан кўпи ва барча қишлоқ хўжалик ерларининг 70 процентга яқини қурғоқ районларда жойлашган. Ҳайдаладиган ерларнинг анча қисми намгарчилик районларидадир. РСФСРнинг Ноқоратупроқ зонаси, Сибирь ва Узоқ Шарқда, Белоруссияда, Болтиқ бўйи республикаларида зах ерлар айниқса кўп.

Кейинги йилларда қурғоқчилик тобора тез-тез бўлиб турибди. Бунинг оқибатлари эса ғоят сезиларлидир. Ноқулай об-ҳаво шароитлари экин ҳосилдорлигини анча камайтириб юборади, дон, ем-хашак ва бошқа деҳқончилик маҳсулотлари ялпи ҳосилида сезиларли ўзгаришлар вужудга келтиради. Масалан, ўнинчи беш йиллик мобайнида дон етиштиришдаги ўзгаришлар кўлами 58 миллион тоннага борди. Бу йилги қурғоқчилик ҳам анча зиён етказди.

КПСС Марказий Комитети ва ҳукумат қишлоқ хўжалигидаги ишларнинг аҳволини ҳамда Озиқ-овқат программаси қандай амалга оширилаётганлигини таҳлил этиб, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини интенсивлаш, бутун агросаноат комплексини янада ривожлантириш борасида узоқ муддатни кўзловчи катта кўламдаги қўшимча тадбирларни амалга оширишни зарур деб топдилар.

«Юксак даражада ривожланган, самарали ишлаб турган агросаноат комплекси халқ моддий фаровонлигини янада оширишнинг, мамлакат бутун халқ хўжалиги самарадорлигини ўстиришнинг зарур шартидир», —деб уқтириб ўтди Константин Устинович Черненко.

КПСС Марказий Комитети ва хукуматнинг мамлакат озиқ-овқат фондини муттасил кўпайтириб бориш мақсадида мелиорацияни янада ривожлантириш, мелиорация қилинган ерлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш юзасидан ишлаб чиққан чоралари мана шу тадбирлар орасида марказий ўринда турибди. Константин Устинович Черненконинг ташаббуси билан тузилган узоқ муддатли мелиорациялаш программаси ушбу Пленумнинг муҳокамасига қўйилмоқда.

Мамлакатда мелиорация ишини янада юксалтириш катта социал-иқтисодий ва сиёсий аҳамиятга эга бўлиб, қишлоқ хўжалигинигина эмас, шу билан бирга умуман экономикани ҳам мутаносиб ривожлантиришнинг энг муҳим шартидир, деб бемалол айтиш мумкин.

Пленум қатнашчилари тайёрланган ҳужжат билан таниш бўлганликлари учун ҳам унинг баъзи, энг принципиал қоидалари хусусидагина тўхталиб ўтаман.

I. Мелиорация соҳасидаги ишларнинг асосий якунлари ва янги вазифалар

Аввало партия Марказий Комитетининг 1966 йил май Пленумидан кейин ерларни мелиорациялаш соҳасида олиб борилган ишларнинг якунларига тўхталиб ўтаман. Маълумки, ўша Пленум шу муҳим проблемага бағишланган эди.

Партия Марказий Комитети ва ҳукумат мазкур Пленум белгилаб берган йўлга амал қилиб, мелиорация ишларини ривожлантириш, сув хўжалиги ташкилотлари моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, суғориладиган ва захи қочирилган ерлардан фойдаланиш самарадорлигини оширишнинг катта масалаларини бир неча бор кўриб чиқдилар. Партия ва совет органлари, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги ташкилотлари ,министрликлар ва идоралар ,совхоз ва колхозларнинг меҳнаткашлари партия ва ҳукумат мелиорацияни ривожлантириш борасида ишлаб чиққан тадбирларни амалга ошириш юзасидан катта ишлар қилдилар.

Марказий Комитетнинг 1966 йил май Пленумидан бошлаб ҳамда шу беш йилликда мелиорация мақсадларига 115 миллиард сўмга яқин капитал маблағ сарфланди. Ерларни мелиорациялаш борасидаги ишларни бажариш учун зарур ишлаб чиқариш базаси яратилди. Сув хўжалиги ташкилотлари ер қазийдиган машина-ускуналар, тракторлар, автомобиль транспорти, махсус машина ва механизмлар билан таъминланди.

Йиғма темир-бетон ишлаб чиқарувчи корхоналарнинг қувватлари 1966 йилги 1 миллион кубметрдан ҳозир 10 миллион кубметргача кўпайди. Машина ва механизмларни капитал ремонтдан чиқарадиган ихтисослашган корхоналар очилди. Янги конструкциялар ва буюмлар ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Умумий йиллик сув ҳажми 12 миллиард кубметргача борадиган 118 та катта сув омбори қурилди. Ўнлаб каналлар реконструкция қилинди, фойдаланишга топширилди ва ҳозир қурилмоқда. Қорақум, Шимолий, Қрим, Иртиш—Қарағанда — Жезқазған, Днепр—Донбасс, Днепр—Кривой Рог каналлари, Катта Ставрополь канали, Саратов, Куйбишев, Қарши, Аму—Бухоро каналлари ва бошқа каналлар шулар жумласидандир. Суғориш тармоқларининг узунлиги 700 минг километрдан ошиб кетди. 5 мингтадан кўп насос станциялари қурилди ва 1,5 миллионга яқин ҳар хил гидротехника иншоотлари фойдаланишга топширилди.

РСФСРнинг Ноқоратупроқ зонасида, Волга бўйи, Сибирь, Узоқ Шарқда суғоришни ривожлантириш ва зах қочириш билан боғлиқ бир қанча катта-катта масалалар ҳам ҳал этилди. Краснодар ўлкасида, Астрахань областида, Амударё ва Сирдарё этакларида катта-катта шолипоя инженерлик системалари барпо этилди. Халқимиз Мирзачўл, Жиззах чўли ва Қарши чўлидаги ўзгаришлардан, Қорақум канали қурилиши, Кубань тўқайлари ва Украина билан Белоруссия полесьесидаги ботқоқ массивлар ўзлаштирилиши билан ҳақли равишда фахрланади.

Шу вақт ичида суғориладиган ва захи қочирилган ер майдонлари 17 миллион гектардан 33 миллион гектарга қадар кўпайди. Жаҳон практикасида бу қадар катта кўлам ва суръатли қурилиш ишлари ҳали бўлмаган. Эндиликда бизда мамлакатнинг қарийб барча асосий деҳқончилик районлари мелиорация қилинмоқда. Шу ерларда деҳқончилик маҳсулотлари етиштириш муттасил ортиб бормоқда. Бултур у 1965 йилдаги 6 миллиард ўрнига 16 миллиард сўмликдан ортиб кетди, шу ерлардан олинаётган маҳсулотнинг салмоғи уни етиштириш жами ҳажмида 20 процентдан 33 процентга қадар кўпайди.

Мелиорация қилинган ерларда ўртача йиллик дон етиштириш 1966 — 1970 йилларга нисбатан шу беш йилликда қарийб уч баравар кўпайди ва 1983 йилда 20 миллион тоннадан ошиб кетди, шу жумладан маккажўхори дони 4,5 миллион тоннага етди. Шоли етиштириш 1 миллион тоннадан бултур 2,6 миллион тоннага қадар кўпайди ва аҳолининг шу маҳсулотга бўлган эҳтиёжи амалда тўла қондирилди. Пахтачилик муттасил ривожланиб бормоқда. Кейинги йилларда етиштирилган пахта 1965 йилги 5,7 миллион тонна ўрнига 9 миллион тоннадан ошиб кетди, чунончи етиштирилган ипак пахта қарийб 3 баравар ортди.

Ҳозир пахта ва шолининг ҳаммаси, сабзавотнинг 75 проценти, хўл мева ва узумнинг 50 процентга яқини, маккажўхори донининг 40 процентга яқини суғориладиган ва захи қочирилган ерларда етиштирилмоқда.

Мамлакатнинг бир қанча районларида мелиорация ем-хашак етиштиришни муттасил кўпайтириб бориш учун ҳам шарт-шароит яратишга имкон берди. Бултур суғориладиган ва захи қочирилган ерлардан 37 миллион тоннага яқин ёки 1965 йилга нисбатан қарийб 6 баравар кўп ем-хашак олинди.

Ўртоқлар, Марказий Комитет 1966 йил май Пленуми қарорларини амалга ошириш борасида қилинган ишларнинг қисқача якунлари шундай. Бу ишларга муносиб баҳо бериш билан бирга шу муҳим ишлардаги мавжуд камчиликлардан кўз юмиб ўта олмаймиз.

Янгиланган ерларнинг етарлича самарали эмаслиги қатъиян барҳам беришимиз лозим бўлган жиддий камчилик ҳисобланади. Кўпгина хўжаликларда шу ерлардан ҳанузгача йўл қўйиб бўлмайдиган даражада кам ҳосил олиб келинмоқда.

Партия Марказий Комитети ва ҳукумат Озиқ-овқат программасини изчил амалга ошириб бориш манфаатлари йўлида мамлакатдаги мелиорация ишларини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш ва деҳқончиликнинг барқарорлигини ошириш учун бу ишнинг потенциал имкониятларидан тўла-тўкис фойдаланишни зарур деб ҳисоблайдилар.

Партия мелиорацияни янада ривожлантириш ва унинг самарадорлигини оширишни умумдавлат аҳамиятига молик энг муҳим вазифа қилиб қўймоқда. Узоқ муддатли программада кўзда тутилган катта-катта тадбирлар мана шу вазифани ҳал этишга қаратилгандир. Бу тадбирларни амалга ошириш натижасида экин ҳосилдорлиги, дон, сабзавот, хўл мева, ем-хашак ялпи ҳосили анча кўпайиши лозим.

1990 йилга бориб, мелиорация қилинган ерлардаги ялпи дон ҳосилини 32 миллион тоннагача, 2000 йилга бориб эса 55— 60 миллион тоннагача, шу жумладан маккажўхори донини 18—20 миллион тоннага етказиш кўзда тутилади. Шу ерлардан 1990 йилда озуқа бирлигига айлантириб ҳисоблаганда 80 миллион тоннага яқин, 2000 йилда эса камида 115— 125 миллион тонна ем-хашак олиниши керак. Шу билан бирга беда ва бошқа дуккакли экин майдонларини мумкин қадар кўпроқ кенгайтириш кўзда тутилади. Бу нарса оқсил модда жиҳатидан ем-хашакни яхшироқ мутаносиб холга келтиришга имкон беради. Суғориладиган ва захи қочирилган ерларда сабзавот ва эртаги картошка етиштириш 1990 йилга бориб катта-катта шаҳарлар ва саноат марказлари аҳолисининг эҳтиёжларини тўла қондириш учун зарур миқдорга етади. Ўрта Осиё, Қозоғистон ва Озарбайжонда ҳосилдорликни ошириш ва суғориладиган катта-катта массивларни комплекс равишда ўзлаштириб бориш ҳисобига пахта етиштириш кўпаяди.

Программада катта-катта вазифалар қўйилганлигини кўриб турибмиз. Уларни амалга ошириш партия, совет ва хўжалик органлари, колхоз ва совхозларнинг меҳнаткашлари, қишлоқ хўжалиги олимлари ва мутахассислари, бошқа соҳаларнинг ходимлари актив ишлашини, мелиорация ишларини ривожлантиришнинг етилган масалаларини ҳал этишга янгича ёндашишни талаб қилади.

II. Мелиорация қилинган ерлардан самаралироқ фойдаланайлик

КПСС Марказий Комитети билан ҳукумат мелиорацияга оид программани ишлаб чиқар эканлар, энг аввало мавжуд ерлардан фойдаланишни тубдан яхшилаш, фойдаланилаётган суғорма ва захи қочирилган майдонлардан яқин йиллардаёқ мўл ҳосил олиш, экинзорлар ҳосилдорлигини ошириш заруратини назарда тутдилар.

Айтиб ўтганимдек, лойиҳада белгиланган ҳосилдорликка эришиш учун кураш кўпгина қишлоқ хўжалик ва сув хўжалиги ташкилотлари, колхозлар ва совхозлар фаолиятида ҳали бош вазифа бўлиб қолгани йўқ. Бир қанча жойларда суғорма ерлардаги ҳосилдорлик амалда лалми ерлардан олинаётган ҳосил даражасида бўлмоқда.

Ҳатто барпо этилишига кўп миллионлаб сўм маблағ сарфланган бир қанча йирик суғориш системаларида ҳосилдорлик йўл қўйиб бўлмайдиган даражада пастлигича қолмоқда. Масалан, Катта Волгоград суғориш системасида ўтган йили ҳар гектар ердан лойиҳада кўзда тутилган 38 центнер ўрнига атиги 19 центнердан дон олинди, силос учун маккажўхоридан 400 центнер ўрнига 160 центнердан, кўп йиллик ўтлардан гектаридан 100 центнер ўрнига 69 центнердан ҳосил олинди. Заволжье, Палласовка ва бошқа бир қанча суғориш системаларида ҳам аҳвол худди шундай.

Ҳосилдорликнинг пастлиги, одатдагидек, хўжасизлик, индустриал технологияни, қишлоқ хўжалик экинларининг серҳосил навлари ва гибридларини суст жорий этиш, минерал ўғит ва техникадан яхши фойдаланмаслик, суғорма ерларда экинларни суғоришни қониқарсиз ташкил этиш натижасидир.

РСФСРнинг Ноқоратупроқ зонасида мелиорация қилинган ерлардан фойдаланиш тўғрисида гапириб ўтишни истардим. Кейинги ўн йил давомида бу ерда ерларнинг захини қочириш борасида анчагина ишлар амалга оширилди, катта-катта капитал маблағлар ўзлаштирилди. Зонада мелиорациялаш асосида донли ва бошқа экинлардан мўл ҳосил олишга, чорвачилик маҳсулдорлигини оширишга эришган кўпгина хўжаликлар бор.

Шу билан бирга биз Ноқоратупроқ зонани ўзлаштиришга оид тадбирларни амалга оширишдаги мавжуд қолоқликни ҳам пайқамай қололмаймиз. Айрим областларда сув хўжалиги қурилишида жиддий камчиликларга йўл қўйилмоқда, маданий-техникавий ишлар паст суръатларда олиб борилмоқда, тармоқларни ремонт қилиш ўз вақтида ўтказилмаяпти, захи қочирилган майдонларга етарли даражада минерал ва органик ўғит солинмаяпти. Нордон тупроқни оҳаклаш масалалари яхши ҳал этилмаяпти.

Натижада қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлиги ва маҳсулот етиштириш суст кўпаймоқда. Хўжаликларнинг бешдан бир қисми донли экинларнинг ҳар гектаридан 12 центнергача ҳосил олмоқда.

Псков, Кострома, Новгород, Калинин, Горький, Иваново ва бошқа бир қанча областларда мелиоратив ҳолати яхшиланган ерлардан дуруст фойдаланилмаяпти. РСФСР Министрлар Совети, область партия комитетлари ва область ижроия комитетлари, иттифоқ ва республика министрликлари ҳамда агросаноат комплексига кирувчи идоралар ана шу камчиликларни, аввало янгиланган ерлардан фойдаланишдаги камчиликларни бартараф этиш учун барча чораларни кўришлари керак. Шу тариқа Ноқоратупроқ зона хўжаликларида қишлоқ хўжалик маҳсулоти барча турларини етиштириш юзасидан Озиқ-овқат программасида белгиланган миқдорга эришишни таъминлаш керак. Мелиорация қурилишини ривожлантиришни хўжаликларда материал техника базаси ва социал инфраструктурани мустаҳкамлаш билан боғлаб олиб бориш зарур.

Илгари айтиб ўтилганидек, Ўрта Осиё республикаларида ерларни суғоришга оид катта иш амалга оширилмоқда. Давлат мазкур регионда сув хўжалиги қурилишига ва янги ерларни ўзлаштиришга анчагина маблағ ажратмоқда. Суғориладиган ерлар майдони салкам 7 миллион гектарни ташкил этади. Ана шу майдонларнинг ҳосилдорлиги ҳам ўсмоқда. Бироқ бу ерда ҳам вужудга келтирилган имкониятлардан тўлиқ фойдаланилмаяпти. Хўжаликларнинг қарийб бешдан бир қисми гектаридан 20 центнердан кам пахта йиғиштириб олмоқда, колхоз ва совхозларнинг тўртдан бир қисми гектаридан 30 центнергача дон ва ҳар икки хўжаликдан бири 150 центнердан кам сабзавот йиғиштириб олмоқда. Буларнинг ҳаммаси экинзорларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш масалаларига ҳали етарли даражада эътибор берилмаётганлигидан, деҳқончиликнинг илмий асосланган зонал системалари суст жорий этилаётганлигидан далолат беради. Шунинг учун ҳам бу ерда сарфланаётган маблағлар самарадорлигини ошириш соҳасида катта ишларни бажариш зарурдир.

Қишлоқ хўжалик министрлиги, Сув хўжалиги министрлиги, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари, маҳаллий партия ва совет органлари суғориладиган ва захи қочирилган ерларда лойиҳада белгиланган ҳосилдорликка эришибгина қолмай, шу билан бирга ундан ошириб ҳосил олишга эришган илғор хўжаликлар, бригада ва звеноларнинг тажрибасини янада кенгроқ ёйиш тўғрисида ғамхўрлик қилишлари зарур. Мамлакатнинг барча зоналарида ана шундай тажриба мавжуд.

Мисол учун, Херсон область Белозерка районидаги Киров номли колхозни олиб кўрайлик. Колхозда КПСС Марказий ревизия комиссиясининг аъзоси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Дмитрий Константинович Моторний раислик қилади. Хўжалик илм-фан тавсия этган агротехника ва мелиорация тадбирлари бутун комплексини қўлланиш асосида кейинги ўн йил ичида ҳар гектар майдондан ўрта ҳисобда йилига 63 центнер кузги буғдой, 620 центнер силос учун маккажўхори, 117 центнер беда пичани ва 400 центнер кўп ем-хашак йиғиштириб олди.

Яна бошқа бир мисол. Қрим область Нижнегорск районидаги Крупская номли колхозда Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Валентин Иванович Черфас раислик қилади. Хўжалик илм-фан ва илғор тажриба ютуқларини актив жорий этиб, йил сайин суғорма майдонларда дон етиштиришни кўпайтирмоқда. Агар еттинчи беш йилликда бу ерда ҳар гектар майдондан 18 центнердан дон олинган бўлса, саккизинчи беш йилликда 34 центнер, тўққизинчи беш йилликда 42 центнер, ўнинчи беш йилликда 54 центнердан, ўн биринчи беш йилликнинг уч йили давомида эса гектаридан 57 центнердан дон йиғиштириб олди.

Ўртоқлар, бу — ажойиб меҳнат намуналаридир. Суғорма ерларда иш олиб бораётган барча колхоз ва совхозлар ана шу хўжаликларга тенглашишлари керак. Барча колхоз ва совхозларни илғорлар даражасига олиб чиқиш (ҳозирги вақтда ҳамма жойда шундай имкониятлар бор) қўшимча равишда мамлакатга зарур бўлган катта миқдордаги қишлоқ хўжалик маҳсулотини олиш демакдир.

Программада мелиорация қилинган ерлардан фойдаланишни яхшилаш вазифаси қўйилган. Шу беш йилликда турли сабабларга кўра мамлакатда йилига ўрта ҳисобда бир ярим миллион гектардан ортиқ суғориладиган ердан фойдаланилмаган ва бу ерлар сув билан таъминланмаган. Мелиорация қилинган анчагина майдонлар сифат жиҳатидан яхшилашга, суғориш ва қуритиш системалари реконструкция қилишга муҳтождир. Ҳар бир гектар суғориладиган ва захи қочирилган ер дон ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштиришни кўпайтиришга тўла хизмат қилиши учун ана шу ишларни амалга оширишни жадаллаштириш лозим. Бизда тубдан ва қисман яхшиланишни талаб қилаётган табиий ўтлоқлар ва яйловлар анчагина. Бу ишлар унча қимматга тушмайди, бажарилиши ҳам қийин эмас ва айни вақтда ғоят самаралидир. Бундай ишлар ўтлоқлар ҳосилдорлигини 1,5—2 баравар ошириш имконини беради. Узоқ муддатли программада маданий-техникавий ишлар ҳажмини анча кўпайтириш белгиланади. Ўн иккинчи беш йилликда 8 миллион гектардан ортиқ майдонда ана шундай ишлар амалга оширилади. Бунинг учун сув хўжалиги ташкилотларинингина эмас, шу билан бирга сельхозтехника, сельхозхимия корхоналари ҳамда колхоз ва совхозларнинг ўз имкониятларидан фойдаланилиши зарур.

Экин майдонларининг структураси ҳам такомиллаштиришга муҳтождир. Суғориладиган ерларнинг анча қисмини дон учун маккажўхори экишга ажратиш керак. Ўтган йили суғориладиган майдонларнинг атиги 6 процентига маккажўхори экилди. Бу жуда кам. Энг аввало Россиянинг жанубий ва жануби-шарқий районларида, Украина ва Молдавияда дон учун маккажўхори экиладиган майдонларни кенгайтириш имконияти мавжуд. Ўрта Осиё, Қозоғистон, Закавказье республикалари хўжаликларида суғориладиган ерларда маккажўхори етиштиришни анча ривожлантириш зарур.

Мамлакатнинг ҳар бир регионида таҳлил асосида экинларнинг энг мақбул структурасини белгилаб қўйиш керак.

Программада донли ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини ошириш ва ялпи ҳосилини кўпайтириш мақсадида индустриал технологияларни жорий этишни ва қишлоқ хўжалик экинларини парвариш қилишнинг программалаштирилган усулига ўтишни жадаллаштириш кўзда тутилади.

Такрорий, анғиз, оралиқ ва аралаш экинлардан янада кенгроқ фойдаланишни таъминлаш зарур. Ҳозирги пайтда ана шу экинлар 500 минг гектардан сал ортиқроқ майдонга ёки суғориладиган майдонларнинг 3,5 процентига экилган. Бундай экинлар майдонини Ўрта Осиё хўжаликларида, РСФСРнинг жанубий областларида, Украина, Грузия, Озарбайжон, Молдавияда анча кўпайтириш мумкин. Ана шу резервдан янада тўлароқ фойдаланиш ем-хашак ва ёрма экинлар етиштиришни анча кўпайтириш имконини беради.

Маълумки суғориладиган ва захи қочирилган ерлар ўғитни айниқса ёқтиради. Бироқ ҳосилдорликни оширишнинг бундай омилидан ҳали тўла даражада фойдаланилмаяпти. Ўтган йили ҳар бир гектар суғориладиган ерга атиги 250 килограмм ўғит солинганлиги билан қаноатланиб бўлмайди. Бу эса нормада талаб қилинганидан 25-30 процент оз. Захи қочирилган ерларга кам ўғит солинмоқда. Айни вақтда республикалар ва областлар ихтиёрида бўлган ресурслар суғориладиган ва захи қочирилган ерларни минерал ўғит билан тўла таъминлаш имконини беради.

Ўғит етишмайди, деб ҳар қандай баҳоналар топишга чек қўйиш керак, ўртоқлар. Биз яхшиланган ерларни тўлиқ нормада минерал ва органик ўғит билан таъминлашимиз зарур ва таъминлай оламиз. Агрохимия хизматини, илмий-тадқиқот институтлари фаолиятини жиддий даражада яхшилашимиз, хўжаликлар раҳбарлари ва мутахассисларининг минерал ва органик ўғитлардан, шунингдек ўсимликларни ҳимоя қилиш воситаларидан тўғри фойдаланиш ва уларнинг юксак самара бериши учун масъулиятини оширишимиз лозим.

Кичик кўламда суғориш негизида қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини ва ялпи ҳосилини оширишнинг каттагина резервлари вужудга келтирилди. Практика шуни кўрсатадики, маҳаллий сув оқимидан ва ер ости сувларидан оқилона фойдаланиш ҳисобига қўшимча равишда анчагина қишлоқ хўжалик майдонларини суғориш мумкин. Шимолий Кавказ, Поволжье, Қозоғистон, Озарбайжон ва бошқа республикаларнинг хўжаликларида ерларни суғориш учун кичик-кичик ҳовузлар ва сув омборлари қуриш тажрибаси кенг ёйишга лойиқдир. Донецк областининг Марьинск районида маҳаллий сув оқими ва ер ости манбаларидан фойдаланиш йўли билан 15 минг гектарга яқин ер суғорилмоқда. Район ана шу майдондан мўл сабзавот ва озуқа экинлари йиғиштириб олмоқда. Бизлар лиман усулида суғоришдан ҳам тўлароқ фойдаланишимиз лозим. Суғоришнинг бундай усули ем-хашак етиштиришни кўпайтиришнинг катта резервидир.

Бизлар вужудга келтирилган мелиорация фондидан фойдаланиш тўғрисида гапирар эканмиз, бугун Сув хўжалиги министрлиги, Қишлоқ хўжалик министрлиги ҳамда Мева-сабзавот хўжалиги министрлиги шаънига жиддий танқидий мулоҳазалар билдиришимиз керак. Васильев, Месяц, Козлов ўртоқлар давлат ажратиб бераётган катта-катта молиявий ва моддий ресурслар юксак самара бериши учун янада қатъият ва зўр ғайрат билан кураш олиб боришлари, ҳар қандай хўжасизлик фактларининг пайини қатъият билан қирқишлари зарур. Ерларни мелиорациялашни янада ривожлантириш ва уларнинг самарадорлигини ошириш программасида ўртага қўйилган вазифалар мазкур министрликларнинг ташкилотчилик ишларини яхшилашни, уларнинг топширилган иш участкаси учун, партия ва ҳукумат қарорлари бажарилиши учун юксак масъулият билан ишлашини талаб қилади.

Мелиорация қилинган ерлар ҳосилдорлигини янада ошириш ва программада белгиланган марраларга эришиш учун қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги органлари, хўжаликлар ва ерлардан фойдаланиш хизматининг ўзаро муносабатини такомиллаштириш зарур.

Ҳозирги вақтда бизда қандай аҳвол вужудга келган? Айтиб ўтилганидек, давлат ҳар йили сув хўжалиги қурилишига, маданий-техникавий ишлар ўтказишга жуда катта молиявий ва моддий ресурслар ажратмоқда. Ҳар бир гектар суғориладиган ерни фойдаланишга топшириш уни ўзлаштириш учун сарфланган харажатлар билан бирга ўрта ҳисобда қарийб 5 минг сўмга тушади. Айни вақтда қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги ташкилотларининг, колхозлар ва совхозларнинг ана шу ерлардан фойдаланиш учун масъулияти камайтирилган. Бу нимага олиб келишини биз яхши биламиз. Ҳар йили ўн минглаб гектар суғориладиган ва захи қочирилган ерлар фойдаланилмай қолмоқда. Ана шу ерларнинг анча қисми яроқсиз бўлиб қолмоқда. Бу ерларни яроқли қилиш учун кўп маблағ ва материал ресурслари сарфлашга тўғри келади, бу эса, табиийки, маҳсулот таннархининг ўсишига олиб боради.

Хўжаликлар ва меҳнат коллективларининг раҳбарлари мелиорация қилинган ерлардан самарали фойдаланиш учун иқтисодий ва маънавий жиҳатдан масъул ҳамда манфаатдор бўлишларини кучайтириш масаласини турмушнинг ўзи ўртага қўймоқда. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети суғориладиган ва захи қочирилган ерлардан фойдаланиш борасида колхоз ва совхозлар, сув хўжалиги ташкилотлари, ердан фойдаланувчилар ва район агросаноат бирлашмалари ўртасида аниқ шартнома мажбуриятлари бўлиши кераклигини мақбул, деб топдилар.

Сув хўжалиги ташкилотлари, сельхозхимия ва сельхозтехника корхоналари мелиорация системалари билан суғориш машина-ускуналарини тузук ҳолатда сақлашни таъминлаш мажбуриятини ўз зиммаларига олиб, минерал ўғит ва ўсимликни ҳимоя этиш воситаларини энг мақбул муддатларда ва зарур миқдорда солиб туришлари кераклиги кўзда тутилади.

Хўжаликлар эса қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш юзасидан белгиланган муддатда планда, сўнгра эса лойиҳада кўрсатилган ҳосилдорликка эришишни таъминлаш, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ҳажмининг тегишли даражага етказилишини таъминлаш мажбуриятини оладилар. Улар шуни таъминлагач, ходимларни иқтисодий ва моддий рағбатлантириш фондларини яратиш учун каттагина пул ажратиш, чунончи етарлича кўп миқдорда пул ажратиш имкониятига эга бўлади. Хўжаликлар зиммаларидаги мажбуриятларини бажармай, агротехника тадбирлари комплексини бузса, ишларни тузук ташкил этмай бунинг натижасида маҳсулот етказишда камомад юз берса, у ҳолда жиддий моддий жавобгарликка тортилади. Сув хўжалиги ташкилотлари, шунингдек сельхозтехника ва сельхозхимия корхоналари зиммаларига олган мажбуриятларини бажармаган тақдирда уларга нисбатан ҳам муайян иқтисодий чоралар кўрилади.

Мажбуриятлар ҳам, масъулият ҳам икки томонлама эканлигини кўриб турибмиз. Бизнинг фикримизча, бу — ишга адолатли қарашдир, ўртоқлар. Бу тадбирлар социалистик хўжалик юритиш принципларига мувофиқ келади, қишлоқда хўжалик ҳисобини мустаҳкамлайди. Шартномаларга асосланган бундай муносабатларни кучайтириш суғориладиган ва захи қочирилган ерлардан фойдаланишдаги эгасизликка барҳам бериб, уларнинг самарадорлигини анча оширади.

Яна бир масала. Бу ерда гап колхоз ва совхозларнинг хўжалик ички суғориш ва зах қочириш системаларини сув хўжалиги ташкилотлари балансига ўтказиш тўғрисида бораётир.

Ҳозирги вақтда хўжалик ички мелиорация фондларининг қиммати 20 миллиард сўмга боради, 1990 йилда эса 34 миллиард сўмга етади. Кўпчилик районларда хўжалик ички суғориш ва зах қочириш тармоқлари колхоз ва совхозларнинг балансида туради. Хўжаликларда зарур машина-ускуна ҳамда юқори малакали мутахассислар йўқлиги шу тармоқларни техника жиҳатидан тегишли даражада бўлишига имкон бермайди. Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари, маҳаллий партия ва совет органлари шу системаларни сув хўжалигидан фойдаланувчи ташкилотларнинг балансига ўтказиш тўғрисида таклиф киритдилар.

КПСС Марказий Комитети ва ҳукумат шу масалани кўриб чиқиб, ўн иккинчи беш йилликда хўжалик ички суғориш, зах қочириш ва коллектор-дренаж тармоқлари ҳамда улардаги иншоотларни колхоз ва совхозлар балансидан (розиликларига қараб) сув хўжалиги ташкилотларининг балансига ўтказиш, уларга қараб туриш ва ремонт қилиш учун давлат бюджети маблағлари ҳисобидан 30 процент миқдорида ва хўжаликларнинг ўз маблағлари ҳисобидан 70 процент миқдорида пул ажратиш зарур, деб топдилар.

Шу билан бирга партия ва ҳукуматнинг бундан аввалги айрим қарорларига мувофиқ РСФСР Ноқоратупроқ зонаси, Грузия ССРдаги Колхида пастлиги, Узоқ Шарқ иқтисодий райони, Олтой, Краснодар, Ставрополь ўлкалари ва Доғистон АССРдаги паст рентабелли ва зиён кўрадиган хўжаликларнинг ички мелиоратив системаларига қараб туриш ва уларни ремонт қилишга пул ажратиш тартибини ана шу йилларда ҳам сақлаб қолиш назарда тутилади.

Колхоз ва совхозлар хўжалик ички суғориш ва зах қочириш тармоқларини сув хўжалиги ташкилотлари балансига ўтказиш шу тармоқларни ишлатишни яхшилашга, мелиорация қилинган ерларда етиштирилувчи экинларнинг ҳосилдорлигини оширишга шубҳасиз ижобий таъсир кўрсатади.

Колхоз ва совхозларда ёмғирлаш машиналаридан фойдаланишни яхшилаш борасида ҳам дарҳол чоралар кўриш зарур. Хўжаликларда бундай машиналар кўпайиб бормоқда, аммо ихтисослашган ташкилотларнинг шу агрегатларга хизмат қилиб туришлари ҳозирча тегишли даражада йўлга қўйилмаган. Натижада далалар ҳатто сувга ғоятда чанқоқ бўлган пайтларда ҳам минглаб машиналар ишламаяпти. Госкомсельхозтехника ва Кемасозлик саноати министрлиги суғориладиган ва захи қочирилган ерларда ишлаётган ёмғирлаш машиналари ва механизмларига кўрсатиладиган хизматни анча яхшилаб, бунинг учун тўла жавобгар бўлишлари керак.

Шундай қилиб, ўртоқлар, мелиорация қилинган ерлардаги ишларни ташкил этишни яхшилаш Сув хўжалиги министрлигининг суғориш ва зах қочириш системаларини сифатли қуриб, уларни ўз вақ-

(Давоми учинчи бетда).

МАМЛАКАТ ОЗИҚ-ОВҚАТ ФОНДИНИ МУТТАСИЛ ОШИРИБ БОРИШ МАҚСАДИДА УЗОҚ МУДДАТЛИ МЕЛИОРАЦИЯ ПРОГРАММАСИ, МЕЛИОРАЦИЯ ҚИЛИНГАН ЕРЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

(Боши иккинчи бетда).

тида фойдаланишга топшириш учун, уларни ремонт қилиш ва керакли тартибда сақлаш учун масъулияти оширилишини тақозо этади.

Мелиорация қилинган ерларда ишлайдиган барча машиналар ремонти, уларни созлаш ва уларнинг бошқа хизматларини Госкомсельхозтехника бутунлай ва тамомила ўз зиммасига олиши («Фрегат» ва «Кубань» ёмғирлаш машиналари бундан истисно бўлиб ,уларнинг хизматини Кемасозлик саноати министрлигининг ўзи бажаради), Союзсельхозхимия эса белгиланган нормаларга тўла мувофиқ равишда минерал ўғит, оҳак материал ва экинни ҳимоя қилувчи бошқа воситаларни етказиб бериши ва уларни энг мақбул муддатларда солишни таъминлаши керак.

Қишлоқ хўжалиги министрлиги колхоз ва совхозлар ўз ихтиёрларида бўлган мелиорация қилинган ерлардан самарали фойдаланилиши, серҳосил экин навлари экилиши, машина-ускуналардан унумли фойдаланиш, индустриал технологиялар, меҳнатни ташкил этиш илғор методлари ва формаларини жорий этиш, ҳосилдорликни ошириш билан, шу жумладан маҳсулот таннархини арзонлаштириш билан боғлиқ барча тадбирлар амалга оширилиши учун жавобгар бўлишлари лозим.

Бундан буён Сув хўжалиги министрлиги, Қишлоқ хўжалиги министрлиги, Сельхозтехника барча ташкилотларининг, колхоз ва совхозлар, хўжалик раҳбарлари ва мутахассисларининг, колхозчилар ва ишчиларнинг ишига пировард натижа — барқарор мўл ҳосил олиш, меҳнат унумдорлигини муттасил ўстириб бориш, маҳсулот таннархини арзонлаштиришга қараб баҳо берилади. Суғориладиган ва захи қочирилган ерларнинг юксак самарадорлигига эришган коллективлар ва ходимлар меҳнатга кўпроқ ҳақ оладилар ва улар тегишли йўсинда моддий жиҳатдан рағбатлантириладилар.

Ерларни мелиорациялаш борасида белгиланган планларни амалга ошириш миллион-миллион кишиларнинг куч-ғайратларини талаб қилади. Ишлаб чиқариш коллективларининг ташаббуслари ва ишчанлигини ҳамма чоралар билан ривожлантириш ҳамда рағбатлантириш зарур. Ҳозирги вақтда ташкилий ишлар маркази бевосита коллективларга — звенолар, бригадалар, участкалар, бўлимлар ва фермаларга ўтказилмоғи лозим. Ишларни шундай ташкил этиш керакки, улар шу йилгина эмас, келаси йил ҳам яхши ҳосил олишдан моддий манфаатдор бўлсинлар. Коллектив пудратдан, меҳнатга аккорд-мукофот системаси билан ҳақ тўлаш, хўжалик ички ҳисоби, корхоналарда бўлган рағбатлантириш фондлари ҳамда план-экономика механизмининг бошқа воситаларидан моҳирона фойдаланиш зарур.

Ер ва машиналар камида бир ҳосилдан иккинчи ҳосилга қадар доимий коллективларга биркитиб қўйилмоғи муҳим. Совхоз дирекциялари ва колхозларнинг правлениелари пудратчи звенолар ва бригадаларга сифатли уруғлик, ўғит, ўсимликларни ҳимоя қилиш воситаларини, машина-ускуналар бериши гарантияланмоғи, шунингдек белгиланган ҳосилни ҳисобга олиб сув билан ўз вақтида таъминлаб туриши лозим.

Ҳозир коллектив пудрат билан ишлаш тобора кенг ёйилмоқда. Ставрополь ўлкаси ва Саратов областидаги суғориладиган ерларнинг ҳаммаси коллектив пудрат методи асосида ишлайдиган бригадалар ва звеноларга биркитиб қўйилган. Бу эса яхши натижалар бермоқда. Аммо бир қанча областларда, масалан, Ульянов, Куйбишев, Рязань, Николаев, Брянск областларида мелиорация қилинган ерларда меҳнатни ташкил этишнинг шу илғор формаси ҳали кенг ёйилганича йўқ. Бу ерларда коллектив пудратнинг ҳурмати йўқ. Суғориладиган ва захи қочирилган ерларда ишлайдиган ҳамма бригадалар ва звеноларда меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашнинг ўзини оқлаган шу формасини ғайрат билан жорий этиш керак. Маҳаллий партия ва совет органлари, Қишлоқ хўжалиги министрлиги ва хўжаликларнинг раҳбарлари шу ҳақда биринчи навбатда қайғуришлари лозим.

Озиқ-овқат фондини муттасил кўпайтириб бориш мақсадида мелиорация қилинган ерлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш — барча партия, совет ва хўжалик органларининг, колхоз ва совхозлар меҳнат коллективларининг биринчи даражали муҳим ишидир.

III. Мелиорация қурилиши даражасини оширайлик

Программада сув хўжалиги қурилиши кўламларини кенгайтириб, уни ташкил этиш ишларини такомиллаштириб бориш кўзда тутилади.

2000 йилгача суғориладиган ер майдонларини 30—32 миллион гектаргача, захи қочирилган ер майдонларини — 19—21 миллион гектаргача етказиш мўлжалланади.

Россия Федерациясида мелиорация қилинган ерлар майдонини икки баравар кўпайтириб, 18—19,5 миллион гектаргача етказиш кўзда тутилади. Шимолий Кавказ ва Қуйи Поволжьенинг суғориладиган ерларида товар маккажўхори дони етиштириладиган катта-катта зоналарни барпо этиш, шунингдек Астрахань ва Волгоград областларида иссиқсевар эртанги сабзавот ва қовун-тарвуз етиштирадиган хўжаликларни ташкил этишни давом эттириш кўзда тутилади.

Сибирь ва Узоқ Шарқда мелиорацияни ривожлантиришда янги қадам қўйилади. Олтой ўлкасида Алей ва Бурлин суғориш системалари қурилишини ҳамда Иртиш дарёсида гидроузель ва сув омбори бўлган жанубий Омск суғориш системаси қурилишини битказиш мўлжалланади. Кўп йиллик ўт ва соя майдонларини кенгайтириш ҳисобига чорвачиликнинг ем-хашакка ва ширали озуқага бўлган эҳтиёжини янада тўлароқ таъминлаш учун зарур шарт-шароитлар вужудга келтирилади.

Украина ССРда суғориладиган ерлар майдонини 4—4,2 миллион гектаргача ва захи қочирилган ерлар майдонини 3,9—4 миллион гектаргача етказиш кўзда тутилади. Каховка, Первомайск, Серогоз, Дунай-Днестр ва Азов бўйи суғориш системаларини қуриш давом эттирилади, Шимолий Қрим канали зонасида суғориладиган янги ерларни фойдаланишга топшириш таъминланади, Украина Полесьесида намгарчилиги кўп ерларни ўзлаштириш борасидаги биринчи навбатда турган ишлар ниҳоясига етказилади.

Белоруссия ССРда мелиорация қилинган ерлар майдони 3,3—3,6 миллион гектаргача кўпаяди. Полесье паст текислигидаги ерларни асосан ўзлаштириб бўлиш мўлжалланади. Республикада сув-ҳаво режими билан икки томонлама мелиорация қилинадиган ерлар майдони анча кўпайтирилмоғи лозим.

Ўзбекистон ССРда суғориладиган ерлар майдонини 5—5,5 миллион гектаргача етказиш мўлжалланади. Мавжуд суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, Қарши ва Жиззах чўлларини, Қоровулбозор ва Қизил суғориш массивларини комплекс равишда ўзлаштириш борасида ҳам кўп ишлар бажарилиши лозим.

Қозоғистон ССРда суғориш майдонларини 3—3,5 миллион гектаргача етказиш, суғориш системаларини реконструкция қилиш, Оқ дала ва Тошўткул массивларини суғориш ва ўзлаштириш ҳамда Иртиш — Қарағанда канали базасида суғориш системаларини қуриш борасидаги ишларни ниҳоясига етказиш кўзда тутилади.

Барча иттифоқдош республикаларда мелиорация ишларини ривожлантириш — деҳқончилик қилиш учун янги майдонларни топшириш, каналлар қуриш, мелиорация системаларини реконструкция қилиш давом эттирилади.

Ўн иккинчи беш йиллик мелиорация қурилишини кенгайтиришда муҳим бир босқич бўлиб қолмоғи керак.

Шу давр ичида суғориладиган ва захи қочирилган 7 миллион гектар янги ер фойдаланишга топширилиши, мавжуд суғориш системаларининг ҳолати яхшиланиши, катта майдонларда маданий-техника ишлари бажарилиши, қишлоқ хўжалик аҳамиятига эга бўлган бир неча минг километр магистрал водопровод қурилиши ва реконструкция қилиниши лозим. Шу мақсаддаги ишларнинг ҳаммасига 1984 йил 1 январидаги нарх билан 50 миллиард сўмдан кўп, яъни шу беш йилликда ўзлаштирилиши кутилаётганидан 6 миллиард сўм кўп капитал маблағ ажратиш кўзда тутилади.

Ерларни суғориш борасидаги топшириқларни бажариш 1986—2000 йилларда сув ресурсларини территориялар бўйича қайта тақсимлаш борасида катта-катта тадбирлар амалга оширилишини тақозо этади.

Программада шимолий дарё ва кўллар сувининг бир қисмини Волга ҳавзасига йилига 5,8 куб километр ҳажмда ташлаш, биринчи босқич объектларини қуриб битказиш, Волга сувини Дон, Кубань ва Терек дарёларининг ҳавзаларига юбориш учун Волга—Дон, Ростов— Краснодар, Волга — Чограй каналларини қуриб битказиш назарда тутилади. Мана шу тадбирлар амалга оширилса, Қуйи Поволжье билан Шимолий Кавказда суғориладиган янги катта-катта массивлар барпо этиш мумкин бўлади. Украинанинг жануби ва Молдавияни сувга сероб қилиш учун Днепр —Буг лиманида қурилаётган гидроузелни битказиш, Дунай—Днепр, Дунай канали — Ниспорени сув хўжалиги комплексини қура бошлаш мўлжалланади.

Яқин фурсатда Сибирь дарёлари сувининг бир қисмини Урал ва Ғарбий Сибирь, Ўрта Осиё ва Қозоғистон районларига ташлаш борасидаги лойиҳа ишлари битказилмоғи лозим. Шу лойиҳа билан алоқадор объектларни қуриш муддатларига келганда улар—лойиҳа ишлаб чиқилиб тасдиқланганидан сўнг муҳокама қилиниши лозим.

Катта мелиорация программаси, белгиланган ишларнинг мураккаб ва қийинлиги мелиорация қурилиши ишларини ташкил этиш қатъиян яхшиланишини, бу ишлар индустриялаш даражаси кўтарилишини, ишлаб чиқариш базаси янада мустаҳкамланишини тақозо этади.

Мамлакатда сув хўжалиги ташкилотларини зарур ҳамма нарсалар билан таъминлаш учун кўп ишлар қилинди. Эндиликда Сув хўжалиги министрлигининг кучли ишлаб чиқариш техника базаси бор. Мелиорацияда ишлаётганлар сони ҳозир 1,7 миллион кишига боради. Главсредволговодстрой, Главполесьеводстрой, Укрводстрой, «Ленмелиорация» бирлашмаси мелиораторларининг коллективлари муносиб обрў орттирдилар. Улар кўпдан-кўп ишларни бажармоқдалар, илғор иш методларини жорий этмоқдалар.

Аммо сув хўжалиги қурилишида ҳали камчиликлар ва фойдаланилмаётган резервлар оз эмас. Мелиорация ишларига ажратилаётган капитал маблағлар кўп жиҳатдан қурилиш ташкилотларининг айби билан ҳам тўла-тўкис ишлатилмаётир.

Грузия ССР, Молдавия ССР, Россия Федерацияси, Қозоғистоннинг бир қанча областлари ерларни мелиорация қилиш планларини муттасил бажармай келмоқда. СССР Сув хўжалиги министрлигининг кўпгина иттифоқ қурилиш бош бошқармалари қониқарсиз ишламоқда. Пудрат асосида жалб этилган Қурилиш министрлиги, Энергетика министрлиги, Қишлоқ қурилиши министрлиги ва бошқа қурилиш министрликлари ҳам белгиланган топшириқларни бажаришда анча орқада қолмоқдалар.

Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари, СССР министрликлари ва идораларининг раҳбарлари мелиорация қурилишларига бўлган муносабатларини тубдан ўзгартириб, бу қурилишлар ўз вақтида фойдаланишга топширилишига жуда муҳим давлат вазифаси, деб қарашлари керак.

Сув хўжалиги министрлигининг корхоналари ва қурилиш ташкилотларида материал ҳамда ёқилғи-энергетика ресурслари ортиқча сарф бўлиб кетишига йўл қўйилмоқда, исрофгарчилик ва ишлаб чиқаришга алоқасиз сарф-харажатлар катта. Бултур қурилиш ташкилотларида иш вақтининг бекор кетиши миллион киши кунига яқинлашди. 1983 йилда ташкилотларнинг 40 процентдан кўпи ишларнинг пландаги таннархини қимматлаштириб юборди. Кўпгина қурилиш ташкилотларида меҳнат унумдорлигини ўстириш топшириқлари бажарилмаяпти, иш ҳақининг ўсиш суръатлари эса меҳнат унумдорлигининг ўсиш суръатларидан устун келмоқда.

Тармоқда чала қурилишлар ҳажмини камайтириш суст, ўрнатилмаган машина-ускуналарнинг нормадан ортиқча запаси кўпайиб кетмоқда, капитал маблағларни сочиб юбориш давом этмоқда, сув хўжалиги объектлари узоқ муддат қурилмоқда. Масалан, Қозоғистон ССР Чимкент областида Қизилқум чўли ерларини суғориш биринчи навбатидаги объектларни фойдаланишга топшириш муддатлари (смета нархи 307 миллион сўм) 1965 йилдан бери 7 марта ўзгартирилди. Шу системада қурилиш ишларини энди 1976 йил ўрнига 1985 йилга борибгина битказиш ваъда қилинмоқда.

Сув хўжалиги министрлиги ерларни комплекс равишда ўзлаштириш билан боғлиқ объектларни кечиктириб битказишига қатъиян барҳам бериш керак. Мелиорация қилинган ерларни ўзлаштираётган совхозларда ишлаб чиқаришга зарур бўлган ва зарур бўлмаган объектларни қуриш планлари у беш йилликдан бу беш йилликка судралмоқда. Шу объектларда жалб этилган пудратчи қурилиш министрликлари ҳам қониқарли ишламаяпти. Натижада мелиорация системаларини қуришга сарфланган маблағлар ўз вақтида тегишли самара бермаяпти.

Бир қанча мелиоратив системаларнинг лойиҳа-смета ҳужжатларида қўпол хатоликларга йўл қўйилаётганлигини алоҳида айтиб ўтиш лозим.

Сув хўжалиги министрлиги системасида 170 тадан кўп ташкилотда жами 68 минг киши лойиҳа тузиш билан шуғулланаётган бўлса-да, уларнинг ишлари тегишлича тартибга солинмаган, кўпинча сув хўжалиги қурилиши планлари билан боғланмаган.

Лойиҳаларни ишлаб чиқиш учун жуда узоқ вақт сарфланганлигидан кўпинча ҳужжатлар маънавий эскириб қолмоқда, уни тузиш учун қилинган харажатлар эса зое кетмоқда.

Мелиорация объектлари қурилишини бажаришда қурилиш-монтаж ишлари сифати ҳамиша ҳам кўнгилдагидек сифатли эмаслигини ҳам айтиб ўтиш лозим. СССР Госстройи ўнинчи беш йилликда ва шу беш йилликда 2670 объектни танлаб олиб, қурилиш нормалари ва қоидаларига нечоғли риоя этилганлигини тафтиш қилиб кўрди. Шунда бу объектларнинг 64 процентдан кўпи лойиҳа ва норма ҳужжатларининг талабларидан анча чекиниб қурилганлиги маълум бўлди.

Мисол учун. Одесса областидаги 20 минг гектар майдони бўлган катта Дунай-Днестр суғориш системасида қурилиш ишлари сифати пастлигидан системани уч ярим йил ишлатиш мобайнида хўжалик ички суғориш тармоқларининг қувурлари 1700 мартадан кўп тешилди. Бу ҳали у ёқда турсин, лойиҳачилар ҳисобда қўпол хатоликларга йўл қўйганликлари сабабидан Сассиқ кўлининг шўр суви тузук тозаланмай, минералланиш даражаси баланд бўлгани ҳолда суғориладиган далаларга чиқазиб юборила берган. Натижада суғориладиган ерлардаги тупроқнинг ҳайдаладиган қатлами ғоят ёмонлашиб, структурасини йўқотди. Бу ердаги колхоз ва совхозларнинг экиндан олаётган ҳосили лойиҳада кўзда тутилганидан икки баравар кам, ҳаттоки лалми ерлардагидан ҳам кам.

Кишини ғазаблантирадиган фактлар. Давлат маблағларини шунчалик исроф қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Украина ташкилотлари бу ишни текшириб чиқиб, айбдорларни қаттиқ жазолашлари керак.

Госплан, Госстрой ва Молия министрлиги Сув хўжалиги министрлиги ва қишлоқ хўжалик министрлиги билан биргаликда сув хўжалиги объектларини лойиҳалаш ва уларнинг қурилишини пул билан таъминлашга алоқадор жамики масалаларни кўриб чиқишлари зарур. Бу ишда тегишлича тартиб ўрнатмоқ, тасдиқланган лойиҳалардан четлашишга, шунингдек, сметада кўзда тутилганига нисбатан ортиқча маблағ сарф бўлишига сира ҳам йўл қўймаслик керак. Катта-катта сув хўжалиги объектларини ўлка ва область ташкилотлари вакилларининг бевосита иштирокида қабул қилиб олиш ва тегишли актларни расмийлаштириш тартибига оғишмай амал қилиш зарур.

Сув хўжалиги министрлиги белгиланган топшириқлар бажарилиши, мелиорация системаларини қуриш илғор технологияларини ўзлаштириш таъминланиши ҳамда совхозлар қисқа муддатда ғоят сифатли қилиб қурилиши учун қурилиш ташкилотларининг жавобгарлигини ошириши, қурилаётган ва лойиҳаланаётган объектларнинг техникавий даражасини ошириши лозим.

Сув хўжалиги министрлигининг қурилиш ташкилотларида бригада пудрати янада кенг ёйилмоғи лозим. Бултур хўжалик ҳисобидаги бригадалар жами бригадаларнинг атиги салкам 40 процентини ташкил этди, холос.

Хуллас, ўртоқлар, барча мелиорация қурилишларимизда намунали тартиб бўлмоғи даркор. Бунинг учун ишни лойиҳалардан бошлаш керак. Сув хўжалиги қурилиши лойиҳалари ва сметаларини Сув хўжалиги министрлиги билан Қишлоқ хўжалик министрлиги шу қурилишлар аталган республика, ўлка ва область ташкилотларининг вакиллари билан, зарур ҳолларда эса Госстрой билан ҳам келишиб олган ҳолда тасдиқламоғи лозим. Қурилиш харажатлари сметага қатъий мувофиқ келиши керак. Меҳнатни юксак даражада ташкил этиш ва илғор ечимларни қўлланиш ҳисобига сметага нисбатан тежалган пулни (фойда сифатида) сув хўжалиги қурилиш ташкилотларининг ихтиёрида қолдириш тўғри бўлур эди.

Ерларни яхшилаш ва сув ташлашга катта-катта капитал маблағларни сарфлаётиб, бунда биз ер ва сувнинг сақланиб қолишига ва ундан оқилона фойдаланишга эътиборни сусайтирмаслигимиз керак.

Мисол учун экинзорларни асраш масаласини олиб кўрайлик. Маълумки мамлакатимизнинг аҳолиси муттасил кўпайиб бормоқда, бир кишига ҳисоблаганда экинзор миқдори эса йилдан-йилга камайиб бормоқда. Аммо бу нарса аҳоли сони ўсиши туфайлигина эмас, шу билан бирга ернинг қишлоқ хўжалиги оборотидан чиқарилиши натижасида ҳам рўй бермоқда.

Ернинг қишлоқ хўжалиги оборотидан ажратиб олинишини тақиқлаш ҳамда бошқа эҳтиёжлар учун ер ажратишни чеклаш керак, деб ўйлаймиз. Мавжуд ер қонунларига сўзсиз риоя этиш зарур. Деҳқончиликка алоқасиз мақсадлар учун ғоятда зарур ҳоллардагина ер ажратилиши мумкин. Бунга фақат республика ҳукумати рухсат беради. Шунда ҳам у буни СССР Қишлоқ хўжалик министрлиги билан келишиб олади.

Сув ресурсларидан фойдаланиш тўғрисида ҳам худди шу гапларни айтиш мумкин. Мамлакатимиз бундай ресурсларга бой бўлса-да, бу гап сувни исроф қилавериш мумкин, деган маънони билдирмайди. Бултур сувнинг чиқадиган жойидан истеъмолчи хўжаликларгача етиб боргунча исроф бўлиши 43 кубокилометрга етди ёки 21 процент бўлди. Хўжаликларнинг ўзида ҳам, айниқса Ўрта Осиё республикаларида сув кўп исроф бўлмоқда. Сувни янада тежаб сарфлаш ҳамда унинг исроф бўлишини камайтириш мақсадида сувни бетига плита ётқизилган каналлар ва ёпиқ системалар орқали оқизишга қатъий ўтиш, янада илғор суғориш усулларини кенгроқ кўламда жорий этиш, шунингдек хўжаликларнинг сувдан фойдаланганлик учун моддий масъулиятини ошириш зарур.

IV. Фан ва техника ютуқларини активроқ жорий этайлик

Ўртоқлар!

Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш, илғор тажрибани жорий қилиш мелиорация самарадорлигини оширишнинг, меҳнат унумдорлигини ўстиришнинг, сув ва ер ресурсларидан оқилона фойдаланишнинг энг муҳим омилидир.

Бу соҳада ҳозирнинг ўзидаёқ муайян ютуқларимиз бор. Мамлакатимиз саноати мелиорация техникаси ва машина-ускуналарининг кўпгина турларини ишлаб чиқаришни ўзлаштирган. Программада сув хўжалиги қурилишининг эҳтиёжлари, суғориш ва қуритиш системаларини ишлатиш, ерларни маданийлаштириш ишларини ўтказиш учун зарур техника ишлаб чиқариш ва етказиб беришни янада кўпайтириш кўзда тутилган.

Бироқ очиғини айтганда, фан ва техниканинг энг янги ютуқларини мелиорацияга жорий қилиш ишида ҳамма нарса кўнгилдагидек эмас. Суғорма ерларнинг деярли учдан икки қисми сиртдан суғорилмоқда. Бу иш белкурак, кетмон ёрдамида қилинмоқда. Бу ишларда ўн минглаб кишилар банд бўлиб турибди. Ҳали кўпгина ёмғирлатиш агрегатлари паст техникавий-иқтисодий кўрсаткичлар билан ишлаб чиқарилмоқда. Бир талай эскирган машина-механизмлар ишлатиш учун юборилмоқда.

Олимлар, конструкторлар ва практикларнинг куч-ғайратлари илғор суғориш усулларини тезроқ жорий қилишга, юксак самарали, кенг қамровли ёмғирлатиш машиналаридан фойдаланишга, томчилатиб суғоришни қўлланишга, энергия ва ресурсларни тежайдиган технологияларни кенг жорий этишни таъминлайдиган машина ва ускуналар яратишга қаратилиши керак.

Мелиорация ишларини комплекс механизациялаш учун керакли машиналар, системалар яратилишини жадаллаштириш лозим. Бунинг учун талаб қилинадиган 673 хил машинадан атиги 349 хили ишлаб чиқарилмоқда. 235 таси эса энди яратилиши керак. Жумладан, Қурилиш, Йўл ва коммунал машинасозлиги министрлиги 59 хил, Трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрлиги 35 хил ва бошқа машинасозлик министрликлари 141 хил машина яратишлари лозим.

Масалан, шолини олиб кўрайлик, уни етиштириш учун биз яхшигина инженерлик системаларини яратдик, аммо бу ерларда асосан лалми деҳқончилик техникаси ишлатилмоқда. Таранди принципи асосида ишлайдиган, секундига 10—12 килограмм унумдорликка эга бўлган, шолипоядан бир ўтишда ҳосилни ўриб, ҳеч нобуд қилмай янчиб бера оладиган шоли ўриш комбайнлари яратишни тезлаштириш керак. Жуда яқин вақт ичида шу тармоқни комплекс механизациялаш учун шоличиликни керакли махсус машиналар билан таъминлаш лозим.

КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг 1981 йил майида қабул қилинган қарорида 1983 йилда шлангали ёмғирлатиш машиналарини кўплаб ишлаб чиқаришни ташкил қилиш кўзда тутилган эди. Москвада уюштирилган халқаро виставкаларда мана шу суғориш машиналарини кўпларингиз кўргансиз. Бунинг ҳеч бир мураккаб жойи йўқ. Мутахассислар чорвачилик комплекслари ҳузуридаги чоғроқ участкаларни суғориш учун бу машина, айниқса кераклигини айтмоқдалар. Бу машиналарни ишлаб чиқариш Трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрлигининг Котельников заводига топширилган. Бироқ 1984 йил тугаб боряпти-ю, шлангали ёмғирлатиш машинасини кўплаб ишлаб чиқаришга ҳамон киришилгани йўқ.

Қурилиш, йўл ва коммунал машинасозлиги министрлигида ҳам аҳвол бундан яхши эмас. Бу министрлик йил сайин сув хўжалиги ташкилотларига кўп чўмичли экскаваторлар, виброформалар ва бошқа махсус машиналар етказиб бериш планларини бажармаяпти. Чўмичининг ҳажми 25 кубометр келадиган прицепли скрепер ишлаб чиқариш ташкил этилмаган. Министрлар Ежевский ва Чудин ўртоқлар бу иш билан тузукроқ шуғулланиб, муҳим топшириқларни бажариш чораларини кўришлари лозим эди.

Техниканинг сифати ҳақида алоҳида гапириб ўтиш керак. Кемасозлик саноати министрлиги умуман мелиорация техникаси ишлаб чиқариш соҳасида кўп иш қилмоқда. Шу министрлик етказиб бераётган «Фрегат» ёмғирлатиш машиналари яхши натижалар билан ишламоқда, «Кубань» деган янги серунум машинани ишлаб чиқариш уюштирилди. Бироқ бу агрегатларнинг дастлабки туркумлари конструктив нуқсонлар билан ишлаб чиқарилди. Уларнинг нархи эса қиммат, «Кубань» ёмғирлатиш машиналарини ишлатишни ташкил этишда камчиликлар бор. Натижада кўп миқдордаги машиналар бекор туриб қолмоқда.

Кемасозлик саноати министрлиги (ўртоқ Белоусов), Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги (ўртоқ Васильев) ва иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари 1985 йилнинг суғориш мавсуми бошлангунча аниқланган камчиликларни тугатиб, бундан буён шу техниканинг пухта ишлашини таъминлашлари зарур.

Программада 1984—1990 йилларда ерларни мелиорациялаш ишларини бажариш учун керакли машина ва ускуналарни яратиш ҳамда уларни кўплаб ишлаб чиқаришни ўзлаштириш топшириқлари кўзда тутилган. Уларнинг конструкцияларини ишлаб чиқиш, тажриба нусхаларини синовдан ўтказиш, уларнинг дастлабки саноат туркумини тайёрлашни ташкил қилиш ҳамда мелиорация ишларини бажариш учун бениҳоя зарур бўлган техникани ишлаб чиқаришга киришиш мўлжалланмоқда.

Полимер қувурлар, тик ва ётиқ марказдан қочирма насосларнинг абразивга чидамли нусхаларини, кенг жабҳа бўйлаб ҳаракат қиладиган ёмғирлатиш машиналарини, шлангали автомат суғориш машиналарини тайёрлаш учун технология линияларини ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ва уларни ишлаб чиқаришни кўпайтириш керак. Гидростатика босими принципида ишлайдиган сув сатҳини кўрсатувчи датчикларни, ер қазувчи машиналарни лазер усулида бошқарадиган унификация қилинган системаларни, шунингдек автоматлаштириш ва телемеханика воситаларини ишлаб чиқаришни кўпайтириш мўлжалланмоқда.

Бу топшириқларни бажариш устида Қурилиш, йўл ва коммунал машинасозлиги министрлиги, Трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрлиги, Химия машинасозлиги министрлиги, Приборсозлик, автоматлаштириш воситалари ва бошқариш системалари министрлиги, Кемасозлик саноати министрлиги, Электрон саноати министрлиги ва бошқа бир қанча министрликлар корхоналарининг коллективлари кўп меҳнат қилишларига тўғри келади.

Мелиорация қурилишида фан ва техника ютуқларидан кенг фойдаланиш керак. Жумладан, пластмассадан қувурлар қуришга ўтиш, уларнинг пухталигини ошириш, дренаж ўтказишнинг траншеясиз усулини жорий қилиш лозим.

Химия, нефтни қайта ишлаш ва нефть химияси саноати министрликлари корхоналари коллективларининг ҳозирги бурчи минерал ўғит, ўсимликларни ҳимоя қилиш воситалари ишлаб чиқаришни кўпайтиришдан, уларнинг сифатини оширишдангина иборат бўлиб қолмай, шу билан бирга полимер материаллар ишлаб чиқаришни кенг миқёсларда тезроқ ўзлаштиришдан ҳам иборат. Шу асосда 1990 йилга борганда Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигининг корхоналаридагина пластмасса қувурлар ишлаб чиқаришни йилига 180 минг тоннага етказиш кўзда тутилмоқда. Дренаж пластмасса қувурлар ётқизадиган махсус машиналар ишлаб чиқаришни ҳам жадаллаштириш зарур. Мана шуларнинг ҳаммаси металл ишлатишни анча камайтириш, сопол дренаж ётқизишдаги унумсиз меҳнатни тугатиш имконини беради.

Сув режимини икки ёқлама тартибга соладиган система серзах зонада ўзининг яхши хусусиятларини кўрсатди. Москва, Ленинград, Брест, Ровно областларининг тажрибаси ва чет эл тажрибаси бундай системалар иқлим жиҳатидан энг ноқулай йилларда ҳам деҳқончиликнинг барқарорлигини таъминлашини ва ҳосилдорликни 20-40 процент оширишини кўрсатди. Бу системаларни лойиҳалаш ва қуришни кенгайтириш кўзда тутилмоқда.

Ерларни мелиорациялаш сермаҳсул деҳқончилик учун қулай шароит яратади, аммо бир қанча ҳолларда у табиий жараёнларга салбий таъсир қилади: дарёлардаги сувларнинг минераллашуви кўпаяди, сув ҳавзаларига чучук сувнинг оқиб келиши камаяди, сувлар ўғит ва гербицидлар билан буғланади, ерларнинг шўрланиш ва зах босиш жараёнлари кучаяди.

Маҳаллий сув ресурслари тугай деб қолган жойларда бу вазиятни ҳисобга олиш айниқса муҳимдир. Бу гап Сирдарё, Амударё, Кубань, Терек, Дон дарёларининг ҳавзаларига тааллуқлидир. Шу сабабли мелиорациялашни бундан буён ривожлантириш илмий жиҳатдан чуқур асосланиши, атроф-муҳитни сақлаб қолиш манфаатларини назарда тутиши лозим. Бу гап сув оқимини территорияларга қайта тақсимлашга, сув ресурсларидан оқилона фойдаланишга ва шу ресурсларни булғанишдан ва тугаб қолишдан муҳофаза этиш, тупроқнинг сув—туз режимини комплекс тартибга солиш методларини яратишга ҳам тааллуқлидир.

Фан ва техника давлат комитети, СССР Фанлар академияси, В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ Қишлоқ хўжалик фанлари академияси, тармоқ илмий тадқиқот институтлари шу проблемалар соҳасидаги тадқиқотларнинг самарадорлигини оширишлари, илм-фанни мелиорация программасида ўртага қўйилган конкрет вазифаларга яқинлаштиришлари керак.

Селекционерлар мелиорация қилинган далаларнинг меҳнатчилари олдида катта қарздордирлар. Марказий Комитетнинг 1966 йил май Пленумидаёқ улар олдига экинларнинг суғориладиган ерларда етиштириш учун ҳамма зарур талабларга мос келадиган, серҳосил интенсив навларини яратиб бериш вазифаси қўйилган эди.

Хўш, ҳозир бу иш қай аҳволда турибди? Украинанинг жануби ва Молдавия учун мос келадиган буғдойнинг кузги нави ҳамон етиштириб берилган эмас. Ҳолбуки бу ерда мамлакатдаги энг йирик Одесса селекция маркази ва бошқа илмий-тадқиқот муассасалари ишлаб турибди. Поволжьеда бир қанча илмий муассасалар бўлишига қарамай, бу ердаги колхоз ва совхозлар баҳори буғдойнинг яхши навларини олганлари йўқ. Краснодар ўлкасида ва Украина жанубида жойлашган етакчи маккажўхори селекцияси марказлари ҳали юқори натижаларга эришмаганлар. Суғориладиган шароитда етиштириш учун дон учун экиладиган маккажўхорининг серҳосил навлари ва гибридлари йўқлиги хусусида жойлардан ҳамон шикоятлар келиб турибди. Шоли ва беданинг ҳам навларини янгилаш керак.

Суғоришга мосланган ва индустриал технологияларнинг талабларига мос келадиган қишлоқ хўжалик экинларининг янги навлари ва гибридларини яратиш ишини кучайтириш, гектарига 120—130 центнер ҳосил бера оладиган маккажўхори, 60—80 центнер ҳосил берадиган шоли ва 30—40 центнер ҳосил берадиган тариқнинг касалликларга ва заракунандаларга чидамли навлари ҳамда гибридларини ишлаб чиқаришга жорий этиш зарур.

Маккажўхорининг эртанги ва ўртаги гибридларини, баҳори ва кузги буғдойнинг, кўп йиллик ўтларнинг интенсив навларини, сабзавот, полиз экинлари, мевали ва резавор экинлар ҳамда узумнинг серҳосил навлари ва гибридларни яратишга алоҳида эътибор берилиши керак. Ем-хашак экинларидан йилига 2—3 ҳосил етиштириш ва гектар бошига 10 — 15 тонна озуқа бирлиги олиш имконини берадиган технологияларни ишлаб чиқиб, жорий этиш зарур.

Қишлоқ хўжалик министрлиги ва қишлоқ хўжалик фанининг штаби — ВАСХНИЛ илмий тадқиқотларни ташкил этишни яхшилаш ва уларнинг натижадорлигини ошириш масалаларига кўпроқ эътибор беришлари керак. Тупроқшунослик, ерларнинг ҳосилдорлигини ошириш ва сақлаб қолиш йўлларини ўрганиш соҳасидаги илмий-тадқиқот ишларини кучайтириш, ўсимликларни ҳимоя қилиш ва табиатни муҳофаза қилишнинг самарали биологик методларини ишлаб чиқишни тезлаштириш айниқса муҳимдир. Пировард натижада жамики илмий тадқиқотлар сув ва ер ресурсларидан оқилона фойдаланишга, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг маҳсулдорлиги ва барқарорлигини оширишга қаратилиши керак.

Шу билан бирга, ўртоқлар, биз мелиорация масалаларини фақат ерларнинг захини қочириш ва суғоришни ривожлантириш нуқтаи назаридангина кўриб чиқмаслигимиз керак, албатта. Нордон тупроқларни оҳаклаш, шўрхок ерларни гипслаш, ернинг шамол ва сув таъсиридан нурашига қарши курашиш, далаларни иҳота қилиш учун дарахтзорлар барпо этиш, кўл ва ҳовузлар, артезиан қудуқлар қуриш, хуллас, маданий деҳқончиликнинг ҳамма воситаларидан фойдаланиш муҳимдир.

Ўртоқлар!

Мелиорациялашнинг кенг программасини бажариш партия билан халқнинг кўп куч-ғайрат сарфлашини талаб қилади. Белгиланган режаларни рўёбга чиқаришда ҳамма министрликлар ва идоралар, партия ташкилотлари, халқ депутатлари Советлари, меҳнат коллективлари, касаба союзлари, комсомол, оммавий ахборот воситалари — матбуот, радио, телевидение актив қатнашиши лозим.

Партиямизнинг катта-катта программаларни — қўриқ ерларни ўзлаштириш, Байкал-Амур темир йўл магистралини қуриш, шарқий районларнинг ёқилғи-энергетика комплексларини ривожлантириш программаларини бажаришга оммани сафарбар этиш соҳасида бой тажрибаси бор. Ҳозир биз бебаҳо бойлигимиз бўлмиш ернинг ҳосилдорлигини оширишдек муҳим ва олижаноб ишга киришяпмиз.

Партия белгилаган мелиорация программасини коммунистлар, барча меҳнаткашлар жанговар хўжалик-сиёсий вазифа сифатида қабул қиладилар, деб қатъий ишонч билдиришга ижозат бергайсиз. Барча партия, совет, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги органлари, агросаноат комплексининг ҳамма меҳнатчилари деҳқончилик маданиятини юксалтириш, мелиорация қилинган ерлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ҳамда дон, ем-хашак экинлари ва бошқа қишлоқ хўжалик экинларидан муттасил мўл ҳосил олиш учун курашга актив қўшилишларига шак-шубҳа йўқ.

Программанинг амалга оширилиши мамлакатнинг озиқ-овқат фондини узлуксиз кўпайтиришга, совет кишиларининг фаровонлигини янада оширишга муносиб ҳисса бўлиб қўшилади. Улуғ ленинчи партиямиз бунёдкорлик фаолиятининг олий мақсади ҳам ҳамиша шундан иборат бўлиб келди ва шундан иборатдир! **(Давомли қарсаклар).**

ЯНГИЛИКЛАР

ЎЗБЕКИСТОН ССР ВА ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ 60 ЙИЛЛИГИ ШАРАФИГА

Ғамхўрлик

● Балиқчи районидаги Чинобод пахта тозалаш заводи ишчи ва хизматчилари учун мўлжалланган санаторий-профилакторий фойдаланишга топширилди.

Уни қуришга 531 минг сўмдан кўпроқ маблағ сарфланди. 90 ўринли шифохонада Чортоқ минерал суви, Жалолобод балчиғи, парафин-сунъий ванна, физиотерапия, массаж ва бошқа дори-дармонлар қўлланилмоқда.

Профилакторийни район колхозлараро механизациялашган кўчма колоннаси қурувчилари бунёд этдилар.

А. ВАҲОБОВ.

Яна бир қулайлик

● Яккабоғ райони марказида Қашқадарё область «Бытхимчистка» ишлаб чиқариш бошқармасига қарашли кийимларни химиявий йўл билан тозалаш цехи қурилиб, ишга туширилди.

Қурилиш-монтаж ишларини райондаги хўжалик ҳисобидаги ремонт қурилиш участкасининг қўли гул бинокорлари олиб бордилар. Цехда кир ювиш, кийимларни химиявий йўл билан тозалаш машиналари, асбоблари бўлиб, уларни монтаж қилишда Самарқанд шаҳридаги «Узбытналадка» бирлашмаси мутахассисларининг хизмати катта.

Ҳар ойда 700 — 800 сўмлик буюртмани бажаришга аҳд қилган цех коллективи ишни бошлаб юборди. Аҳоли ва ташкилотлардан буюртмалар телефон орқали ҳам қабул қилинади. Тозаланган буюмлар эса махсус автомашиналарда эгаларига элтиб берилади.

Район аҳолига маиший хизмат кўрсатиш комбинати ҳузурида мармар тошларга ёзиш устахонаси ҳам очилди.

Ҳ. ҚЎҚОНОВ.

Алоқачилар аҳди

● Боғот райони маркази аҳолиси юбилей йилида муносиб туҳфа олди. Бу ерда 500 номерли автомат телефон станцияси қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Айни вақтда Хива районидаги Космаобод поселкасида, Шовот, Янгиариқ, Янгибозор районларида алоқа уйлари бунёд этиляпти. Булар юбилей йилининг зарбдор объектларидир. Бундан ташқари Шовот районида 1985 йилда 200 номерли АТС қурилади. Шунингдек, область колхоз ва совхозларидан 16 тасида радио телефон линияларини реконструкция қилиш ниҳоясига етказилади. Воҳа аҳолиси яқин кунларда Тошкент радиосининг «Машъал» программасидан ҳам баҳраманд бўладилар.

Ж. МАТЁҚУБОВ.

Уйлар муборак

● Совет районидаги 3-микрорайонда замонавий архитектура безаклари билан чиройли безатилган 72 квартирали уй фойдаланишга топширилди.

Уни «Узградострой» республика бирлашмасининг Наманагандаги уйсозлик комбинати бинокорлари қўлдан чиқардилар. А. Шарипов, А. Сотимбоев, В. Баранов, А. Султонов каби қурувчилар, айниқса, шижоат кўрсатиб меҳнат қилдилар. Янги уйларда ҳовли тўйлари бошланиб кетди.

Т. СУЛАЙМОНОВ.

* * *

Шунингдек, редакцияга хат йўллаган **А. Асроров, М. Зокирова** (Наманган), **М. Эрбоев** (Самарқанд), **И. Эшжонов,** (Хоразм), **Ж. Юсупов** (Қашқадарё), **Т. Юсупов** (Тошкент области) **Р. Раҳматиллаев** (Фарғона) ва бошқа бир қатор ўртоқларнинг хат-хабарларида ҳам республикамиз ҳаётига доир янгиликлар хабар қилинади.

Эл соғлиги — юрт бойлиги

ЯНГИ ИЛМИЙ ЙЎНАЛИШ

Иммунологларнинг Тошкентда очилган Бутуниттифоқ конференцияси республикамиз илмий ҳаётида муҳим воқеадир. Шуниси ҳам борки, кейинги йигирма йил мобайнида иммунология фани қўлга киритган ютуқлар туфайли рак, аллергия ва ревматизм, юқумли касалликларни аниқлаш ҳамда даволаш йўлида катта муваффақиятларга эришилди. Шифокор олимларнинг бу борадаги самарали изланишлари натижасида шу нарса маълум бўлдики, кўп касалликлар туғма ва табиий иммунологик ўзгаришлар оқибатида келиб чиқади. Шу зайл медицинада янги илмий йўналиш, яъни иммунотерапия методи юзага келди. Унинг асосида ҳар хил дори-дармонлар ёрдамида киши организмининг муҳофаза қобилиятини ошириш мумкин. Турли касалликларда организмнинг бу қобилияти бузилишини аниқлаш ва даволаш усуллари, шунингдек, қобилиятни ошириш йўлларига Тошкент анжуманида алоҳида эътибор берилади.

Мўътабар анжуманнинг республикамиз пойтахтида ўтказилиши фаннинг шу соҳасида олимларимиз эришган муваффақиятларнинг ўзига хос эътирофидир. Улар ревматизм, қон касалликлари, аллергик жараёнларда, юқумли ва хирургик хасталикларда, акушерлик ва педиатрияда иммунологик системанинг функционал ўзгаришлари тўғрисида муҳим илмий изланишлар олиб бормоқдалар. Организмдаги бу хил системани ўзгартириш мақсадида левамизол, тимус, натрий нуклеинат, зимозан ва бошқа дори-дармонлар муваффақиятли ишлатилмоқда.

Ўзининг қутлуғ 60 йиллик юбилейини нишонлашга ҳозирлик кўраётган республикамизда бу борада эришилган муваффақиятларга Тошкент давлат медицина институтининг олимлари ҳам катта ҳисса қўшмоқдалар. Бу олий ўқув юртининг бир гуруҳ олимлари аъзо ва тўқималарни кўчириб ўтказишдаги турли тўсиқларни камайтириш ва йўқотиш усулларини қидириб топиш устида самарали тадқиқот олиб бормоқдалар. Мамлакатимизда илк бор Тошкент буйракни кўчириб ўтказиш марказида амбулатория шароитидаги гемодиализ кенг миқёсда медицина тажрибасига татбиқ қилинди. Бу даволаш усулининг самараси туфайли беморлар нормал ҳаёт кечирмоқда, уларнинг иш қобилияти тикланди. Тошкент медицина институтининг патологик анатомия ва гистология, микробиология, вирусология ва иммунология кафедралари ҳамда проблематик биофизика, марказий илмий-текшириш лабораторияларида иммунологиянинг муҳим масалалари бўйича қизиқарли изланишлар олиб борилмоқда. Касб касалликлари кафедраси коллективи эса пестицидлар билан заҳарланишга оид иммунологик ўзгаришларни аниқлаш ва даволаш борасида катта муваффақиятларга эришди.

Иммунологиянинг қатор масалаларини ҳал қилишга Тошкент врачлар малакасини ошириш институти, Ўрта Осиё медицина педиатрия, Андижон ва Самарқанд медицина институтлари олимлари ҳам муносиб ҳисса қўшмоқдалар. Ўзбекистонда иммунологлар илмий жамияти ишлаб турибди.

Республикамизда фаннинг бу янги йўналиши тараққий қилишида таниқли олимлар, СССР Медицина фанлари академиясининг академиги, профессор Р. Петров ва профессор Р. Ҳайитовларнинг ёрдами катта. Ана шу ҳамкорлик бир қанча сунъий дори-дармонлар яратилишига олиб келди. СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси В. А. Кабановнинг изланишлари туфайли иммунологияда системанинг ўзгарган жабҳаларини тиклайдиган сунъий полимер бирикмалар ишлатиш кўзда тутилмоқда. Тошкент ва Москва олимларига аъзоларни кўчириб ўтказишдаги, трансплантацион иммунология соҳасидаги ишлари учун 1983 йилда Беруний номидаги республика Давлат мукофоти берилди.

Бутуниттифоқ конференцияси ишида мамлакатимизнинг таниқли олимлари, шунингдек, чет эллик машҳур иммунологлар иштирок этмоқдалар. Илмий анжуман тавсиялари, ҳеч шубҳасиз, давримизнинг энг ёш илмий йўналиши — иммунологияни ривожлантириш ва унинг ютуқларини амалиётга янада кенгроқ жорий этишга хизмат қилади.

Ў. ЗОКИРОВ,
Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги илмий-медицина кенгаши раиси, профессор.

Хива районидаги Фрунзе номли колхознинг бадиий ҳаваскорлик ансамбли коллективи пахтакорлар ҳузурида бўлиб, ажойиб куй ва қўшиқлар, дилрабо рақслар билан уларни хушнуд этишмоқда. Айниқса, ҳаваскор санъаткор Каромат Бобожонованинг чиқишлари мухлислар олқишига сазовор бўлаётир.

Суратда: К. Бобожонова.

В. Молгачев фотоси.

● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

ОММАВИЙЛИК САМАРАСИ

ҚИШЛОҚ СПОРТЧИЛАРИ ҲАЁТИДАН

Районда физкультура ва спортни ривожлантиришга алоҳида аҳамият берилмоқда. Йил бошидан бери бир спорт мастери, 16 мастерликка номзод, 70 га яқин биринчи разрядли спортчи тайёрланди. ГТО нишондорлари сафи 13500 кишидан ошиб кетди. Оммавий разрядли спортчилар 4300 кишини ташкил этиб турибди. Спорт секцияларида мусобақаларни мунтазам ўтказиш учун қулай шароитлар яратилмоқда.

Андижон гидромелиорация ва зооветеринария техникумлари, электротехника заводи ҳамда биринчи, иккинчи ва учинчи ўрта мактабларда спортнинг оммавийлигини таъминлашда ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Район болалар ва ўсмирлар мактабининг талабалари область мусобақаларида ҳам муваффақиятли иштирок этмоқдалар. Жумладан, А. Рубан, С. Сейдаметов, Б. Муҳамедовлар устозлик қилаётган енгил атлетикачи, курашчи ва футболчилар қувончли натижаларни қўлга киритишмоқда.

Чавандозликка ихлос қўйган ёшлардан СССР спорт мастери В. Горбан билан спорт мастерлигига номзод Ф. Мирзажоновлар республика ва иттифоқ миқёсидаги мусобақаларда иштирок этиб, мухлисларни мамнун этишмоқда. «Комсомол 60 йиллиги» совхозида чим хоккей бўйича ташкил этилган «Пахтаой» қизлар командаси ўзига хос резервлар манбаи бўлиб турибди. Боиси, олий лига аъзоси «Андижанка» командаси составида собиқ пахтаойчилардан Гули Иброҳимова, София Усеинова, Шура Латипова, Катя Иброҳимовалар муваффақиятли чавгон сурмоқдалар. Районда оммавийликни янада яхшилаб маҳоратли спортчилар сафини кенгайтиришга ҳаракат қилаверамиз.

А. БОЗОРБОЕВ,
Марҳамат район ижроия комитети бўлим мудири.

БУЮК ҒАЛАБАНИНГ 40 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

ОЛОВЛИ ЙЎЛЛАР

Келгуси йили Буюк Ғалабанинг 40 йиллигини нишонлаймиз. Биз, ветеранлар, бу Ғалаба совет халқи учун нақадар қимматга тушганлигини жуда яхши биламиз. Фашизмга қарши ҳаёт-мамот жангида қатнашган кишилар уруш, жангу жадал билан оловли йўлларни босиб ўтдилар, урушнинг барча қийинчиликларини, азоб-уқубатларини бошдан кечирдилар, фашизмнинг ваҳшийликларини ўз кўзлари билан кўрдилар. Ватанга, халқимизга муҳаббатимиз, жонажон партиямиз ишига садоқатимиз шу қийинчиликларни енгишга ёрдам берди.

Пахтачи районидаги бутун Ўзбекистонга машҳур «Коммунизм» колхозида яшайман. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Шамси Назаров раислик қилаётган бу колхоз экономикаси мустаҳкамлиги билан, янги посёлка бунёд этаётганлиги билан ном чиқарган.

Мен шу колхозда истиқомат қилувчи Ёрқулжон Даминов, Юсуф Суюнов, Обул Саматов, Фахриддин Ҳакимов, Холбобо Элмуродов, Тўра Ходиев, Ниёз Муқимов каби ҳамқишлоқларим билан фахрланаман. Уларнинг ҳаммаси Улуғ Ватан уруши ветеранларидир. Менинг ҳамқишлоқларим ўша оловли йилларда Ватанимиз озодлиги йўлида мардона жанг қилдилар. Душман йўлини тўсиб, кўксиларини қалқон қилдилар.

Фашистларга, Ватанимиз тупроғига бостириб кирган ёвузларга қарши озми-кўпми жанг қилиб, ногирон бўлиб қайтганлар орасида мен ҳам борман. Ватанимиз учун энг оғир бўлган дамларда, яъни Сталинград жанги қизғин давом этаётган бир вақтда Ўзбекистондан келган жангчилар шаҳар ҳимоячилари сафига қўшилганмиз. Ўша ерда биринчи марта мен ҳақиқий жанг нималигини кўрдим. Вайрон бўлган шаҳар ва қишлоқлар учун фашист газандаларидан ўч олишга қасам ичдим. Ва ҳамиша шу қасамга содиқ қолдим.

Сталинград яқинида разведкачилар сафига қўшилиб, тунда душман позициясига ўтиб, «тил» келтирганим учун биринчи марта Қизил Юлдуз ордени билан мукофотландим. Яна бир гал душман полки штабини яксон қилиб, ҳамма ҳужжатларни қўлга туширдик. Ўшанда бошқа разведкачилар қатори командиримиз мени ҳам тақдирлади: кўксимга иккинчи Қизил Юлдуз орденини тақиб қўйди.

Оғир жанглардан бирида чап кўкрагимдан ярадор бўлдим. Госпиталда даволандим. 1943 йил баҳорида врачлар «Сен энди жанг қилолмайсан, уйга қайтишинг керак» дейишганда, мен фронтдош дўстларим ҳузурига юборишни сўраб ариза бердим. Комиссия аризамни инобатга олди. 1028-полк составида Орёл йўналишида жанг қилдим. Полкимиз Орёл ва Белгород шаҳарлари ўртасидаги йўналишда ҳаракат қилarди. Бизнинг разведка взводимизга душманнинг кучлари қандай жойлашганлигини билиб келиш топширилди. Ҳозир Чортоқ санаторийсида хизмат қилаётган қуролдош дўстим Александр Прелевой ва бошқа жангчилар билан бирга командирликнинг бу топшириғини аъло даражада бажардик. Қайтишда душманнинг ёнилғи омборини портлатдик. Лекин Александр ҳам, мен ҳам ярадор бўлдик. Горький областидаги госпиталлардан бирида даволандик. Курск ёйидаги жангларда иштирок этганлигимиз ва разведка топшириғини муваффақиятли бажарганимиз учун мени III даражали Шуҳрат ордени билан мукофотлашди. 1944 йил июлда Александр иккаламизни ҳам жангга яроқсиз деб жавоб беришмоқчи бўлишди. Лекин яна фронтга боришга ариза бердик. 3-Белоруссия фронтида 17-гвардиячи дивизия составига қўшилдик. Александр медицинадан хабардорлиги учун санитар қилиб тайинланди. Мен эса яна разведкачилар сафига қўшилдим. Дивизиямиз Гомель, Витебск, Орша, Могилёв йўналишида жанговар ҳаракатни давом эттирди. Днепрдан ўтганимиздан сўнг дарёга қурилган кўприкда постда турдим. Душман самолётлари кўприкни бомбардимон қилган вақтда иккала оёғимдан ярадор бўлиб, яна госпиталга тушдим.

Даволаниб, қуролдошлар сафига қайтдим. 1944 йил августида мени взвод командири ўринбосари қилиб тайинлашди. Лекин ўша пайтда разведкачилар сафини тўлдириш зарур бўлиб қолган экан. Кўнгиллилар ажратиб олина бошлади. Мен ҳам сафдан бир қадам олдинга чиқдим. Шу ерда 50 га яқин кишини разведкага танлаб олишди. Ўшанда Совет Иттифоқи Маршали Василевскийни биринчи марта кўрганман.

Разведкачилар саф тортиб турибмиз. Энг бўйи пасти мен. Бунинг устига оёғимнинг яраси бутунлай тузалмаган. Бир оз оқсоқланиб юраман. Маршал мени кўриб «Сен разведкачи эмас, адъютант бўлишинг керак» деди. Мен эса «Ҳали фашистлардан ўч олишим керак» деб жавоб қилдим. Шунда маршал «Молодец, узбек!» деди. Мен эса «Совет Иттифоқига хизмат қиламан!» деб жавоб қайтардим.

Бироқ оловли йўллар мен учун Болтиқ бўйида тугади. Чунки шу ерда кўкрагимдан ва оёғимдан оғир яраландим. Яна Горький шаҳрида даволаниб, 1945 йил 26 сентябрда қўлтиқ таёқ билан госпиталдан чиқдим.

Врач Александр Фроловдан бир умр миннатдорман. Жароҳатларимни даволаб, оёққа турғазган ўша киши.

Мен жанглардан омон чиқдим, ярадор бўлсам ҳам она юртимга қайтиб келдим. Бироқ кўп ҳамқишлоқларим урушдан қайтмадилар. Биз, ветеранлар урушдан қайтиб келмаган ҳамқишлоқларимиз хотираси абадийлаштирилишини, бошқа жойларда бўлгани каби Ватанимиз озодлиги йўлида ҳалок бўлганлар шарафига бизнинг қишлоғимизда ҳам ёдгорлик ўрнатилишини истаймиз.

Тўйчи ҚУЛМОНОВ,
Улуғ Ватан уруши II группа инвалиди.

●

СОВРИНЛАР ВА ЎРИНЛАР

БАСКЕТБОЛ. Минск ва Каунас шаҳарларида эркаклар олий лига командалари ўртасида мамлакат чемпионатининг биринчи давра иккинчи тур ўйинлари бошланди. Тошкентнинг «Университет» командаси Минскда куч синашмоқда. Вакилларимиз Риганинг ВЭФ (98:85) ҳамда Минск радиотехника институти (69:77) коллективлари билан учрашдилар.

● ШАХМАТ. Сочида ўтказилган халқаро турнирда тошкентлик гроссмейстер Г. Аъзамов ўн учинчи тур ўйинларидан кейин етти очко тўплаб, уч ўйинни кечиктирган ҳолда фахрли ўринлардан бирига даъвогарлик қилаётган эди. У ўйин давомида 10,5 очко тўплаб ғалаба қозонди. Тошкентда эса устоз Азмиддин Хўжаев хотирасига бағишланган Бутуниттифоқ турнирида учинчи тур ўйинлардан кейин бухоролик С. Галахов уч очко билан олдинда бормоқда.

● ХОККЕЙ. Тошкентнинг «Бинокор» командаси иккинчи лиганинг шарқий зонасига кирувчи коллективлар қатори чемпионат ўйинларини бошлади. Хоккейчиларимиз Хабаровскда армиячилар командаси (3:5, 4:2, 4:2) ҳамда Ангарскда «Ермак» коллективи (3:0) билан куч синашдилар.

● ФУТБОЛ. Жиззахнинг «Звезда» командаси Хабаровск армиячиларини қабул қилиб (2:1), 37 очко билан мавқеини мустаҳкамлади.

Редактор **М. ҚОРИЕВ.**

РЕКЛАМА ✻ ЭЪЛОНЛАР

ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ОРДЕНЛИ ТОШКЕНТ ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ ИНСТИТУТИ
вакант вазифаларга

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

ТОШКЕНТ ШАҲРИДА ИШЛАШ УЧУН

Кафедра мудирлари: Совет ҳуқуқи, қишлоқ хўжалиги экономикаси;

кафедра доцентлари: қишлоқ хўжалигида хўжалик фаолиятининг таҳлили ва бухгалтерия ҳисоби, пул муомаласи ва кредит;

кафедра катта ўқитувчилари: саноатда хўжалик фаолиятининг анализи ва бухгалтерия ҳисоби, ҳисоблаш машиналари ва программалаштириш;

кафедра ўқитувчилари: граждан мудофааси (медицина тайёргарлигига эга бўлган хирург ёки травмотолог), рус тили (умум иқтисодий ихтисосликларда);

кафедра доценти ёки ассистенти: илмий коммунизм.

АНДИЖОН ШАҲРИДА ИШЛАШ УЧУН

Кафедра катта ўқитувчилари: сиёсий иқтисод, тармоқлар экономикаси (умумий деҳқончилик, ўсимликшунослик ва чорвачилик фанлари бўйича — ярим ставка), умумий таълим фанлари (халқ хўжалиги тарихи, жисмоний тарбия фанлари бўйича).

ЖИЗЗАХ ШАҲРИДА ИШЛАШ УЧУН

Кафедра мудирлари: марксизм-ленинизм, олий математика, эҳтимоллик назарияси ва статистика;

кафедра катта ўқитувчилари: саноат экономикаси (саноат экономикаси курси бўйича), савдони ташкил этиш ва товаршунослик (озиқ-овқат ва саноат моллари товаршунослиги курси бўйича), марксизм-ленинизм, саноат ишлаб чиқариши технологияси;

кафедра доцентлари ёки катта ўқитувчилари: молия, олий математика, эҳтимоллик назарияси ва статистика ҳисоблаш машиналари ва программалаштириш, статистика курси бўйича);

кафедра ўқитувчиси: чет тили (ярим ставка).

ХИВА ШАҲРИДА ИШЛАШ УЧУН

Кафедра катта ўқитувчилари: сиёсий иқтисод (учет, молия ихтисосликларида), статистика, КПСС тарихи (1 ўрин — рус ва ўзбек тилида).

ҚАРШИ ШАҲРИДА ИШЛАШ УЧУН

Кафедра мудирлари: марксизм-ленинизм, олий математика, эҳтимоллик назарияси ва статистика.

Конкурс муддати — 20 ноябргача.

Мурожаат учун адрес: 700063, Тошкент шаҳри, Олмазор кўчаси, 183-«а» уй.

ПАТЕНТЛАШТИРИШ ВА ИХТИРОЧИЛИК ОЛИЙ ДАВЛАТ КУРСЛАРИ
1984—1985 ўқув йили учун

ТИНГЛОВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Курслар доимий фаолият кўрсатиб, корхона, ташкилот ва муассаса раҳбарлари ҳамда уларнинг ўринбосарлари, бош инженерлари, бош конструкторлари, бош технологлари ва бошқа бош мутахассисларининг, бўлим, сектор, лаборатория, цех ва ўзгача структурадаги бўлинмалар бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарларининг ихтирочилик ва патентлаштириш соҳасидаги тайёргарлиги ва малакасини оширади.

Курс программасида ихтирочилик ва патент-лицензия ишлари барча масалалар комплексини ўрганиш кўзда тутилган.

Курсларга олий маълумотга эга бўлганлар қабул қилинади.

Икки бўлим фаолият кўрсатади: кундузги — ишдан тўла ажралган ҳолда, кечки — ишдан қисман ажралган ҳолда ўқиш учун.

Кундузги бўлимда ўқиш муддати — 3 ойгача, кечки бўлимда — 6 ойгача.

Ҳамма бўлимларга тингловчилар бутун йил давомида қабул қилинади.

Машғулотлар, қоида тариқасида, бевосита тингловчиларни юборган ташкилотларда, корхоналарда ўтказилади. Ўқишнинг бу формаси ниҳоятда самаралидир, чунки ташкилот профилини ҳисобга олган ҳолда ихтисослашган таълим бериш имконини яратади.

Тингловчиларни ўқитиш уларни юборган ташкилот ҳисобидан амалга оширилади. Ҳар бир тингловчининг ўқиши учун ташкилот тузилган шартномага биноан 30 сўм тўлайди. Ўқув планини бажарган ва имтиҳонларни муваффақиятли топширган тингловчиларга курсларни тугатганлиги ҳақида гувоҳнома берилади.

Ўқишга юбориш тўғрисида заявкалар қуйидаги адресга юборилсин: 700000, Тошкент шаҳри, ГАС-11, Ю. Фучик кўчаси, 2-«а» уй.

33-48-56 телефони орқали маълумотлар олиш мумкин.

ВАСХНИЛ Урта Осиё бўлимининг
УРТА ОСИЕ ИПАКЧИЛИК ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ
тут дарахти агротехникаси бўлими **катта илмий ходими**
вакант вазифасига

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

КОНКУРС МУДДАТИ — эълон чиққан кундан бошлаб 15 кун.

Конкурс шартларига мувофиқ ҳужжатлар қуйидаги адресга юборилсин: 702044, Калинин район, Жарариқ алоқа бўлими; 46-16-01, 46-15-03 телефонлари бўйича справкалар олиш мумкин.

МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНЛИ ТОШКЕНТ ИРРИГАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШТИРИШ ИНЖЕНЕРЛАРИ ИНСТИТУТИ
вакант вазифаларга

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Кафедра катта ўқитувчиси: КПСС тарихи ишлаб чиқариш асосларида;

кафедра ўқитувчиси: граждан мудофааси (3 ўрин);

кафедра ассистенти: қишлоқ хўжалик мелиорацияси.

Конкурс муддати — 17 ноябргача.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳри, Қори-Ниёзий кўчаси, 39-уй.

Театр

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 25/X да **Сўғдиёна қоплони,** 26/X да **Оққуш кўли.**

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 25/X да **Зебуннисо,** 26/X да **Келинлар қўзғолони.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 25/X да **Тошболта ошиқ,** 26/X да **Ёшликда берган кўнгил** (19.30).

Цирк

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **Совет цирки усталарининг катта программадаги томошалари** (19.30).

Тошкент автомобиль транспорти ва йўллар институти ректорати, партия ва касаба союз ташкилотлари, йўл машиналари факультети деканати ва йўл машиналари эксплуатацияси ва уларни ремонт қилиш кафедраси коллективлари декан ўринбосари, доцент А. О. Икромовга акаси **Ориф Охунжонович ИКРОМОВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

25 ОКТЯБРЬ, ПАЙШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Шахмат бўйича жаҳон чемпионати. 9.55 — Мультфильмлар. 10.25 — Жавобсиз қолган севги. Бадиий фильм. 11.55 — Мўъжизасиз-мўъжизалар. 12.55 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильм. 16.10 — Қувноқ стартлар. 17.00 — Ҳужжатли фильм. 17.30 — Шахмат мактаби. 18.00 — Миллионлар ленинча университети. 18.30 — Футбол. «Динамо» (Москва) — Хамрун (Мальта). 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Мультфильм. 19.45 — Футбол «Спортинг» (Лиссабон) — «Динамо» (Минск). 20.30 — Қизил қўнғироқлар. Бадиий фильм. 1-серия. 21.30 — Время. 22.05 — Шоир А. Межиров сўзи. 22.30 — Телевидение фондидан. 23.35 — Дунё воқеалари. 23.50 — Шахмат бўйича жаҳон чемпионати.

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Уралмашликлар. 12.05 — Оила ва мактаб. 13.35 — Илмий-оммабоп фильм. 14.15 — Менинг ёш дўстларимга. М. М. Пришвин асарлари саҳифаларида. 15.00 — Шаҳарни қабул қилдим. Бадиий фильм. 16.15 ва 18.30 Янгиликлар. 18.50 — Хужжатли фильмлар. 19.30 — Сиз яратган боғ. 20.00 — Ритм операцияси. 20.30 — Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 20.50 — Автокросс бўйича Европа чемпионати. 21.20 — Ҳужжатли фильм. 21.30 — Время. 22.05 — Қаҳратон қиш ҳарорати Бадиий фильм. 2-серия. 23.10 — Ёзувчи ва ҳаёт.

ТОШКЕНТ-I. 13.00 ва 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — Мультфильм. 18.30 — Ёшлик. 19.00 — Анъаналар ва замонавийлик. 19.30 — Ахборот. 19.50 — Ёзувчилар пахтакорларга 20.30 — Ахборот. 20.55 — Концерт. 21.30 — Время. 22.05 — Чорвачилик — зарбдор фронт. 22.25 — Нафосат. Бадиий фильм. 23.35 — Янгиликлар.

26 ОКТЯБРЬ, ЖУМА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Қизил қўнғироқлар. Бадиий фильм. 1-серия. 10.35 — Қувноқ стартлар. 11.20 — Рус композиторларининг вокал дуэтлари. 11.40 — Телефильм. 12.05 — С. Прокофьев. Ромео ва Жульетта балетига ёзилган куйлардан парчалар. 12.35 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.15 — Телефильм. 15.35 — Рус тили. 16.05 — Олимлар — Подмосковьенинг агросаноат комплексига. 16.35 — Австрия тупроғида. 16.55 — Москва комсомолининг ишлари. 17.40 — Гитарачи ака-ука Иванниковлар дуэти. 18.10 — Дўстлашиб бирга хизмат қиламиз. 18.30 — Ҳозирги замон ва ишчилар ҳаракати. 19.00 — Расмларда қуёш акси бор. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.35 — Музикали қўшиқ. 20.30 — Қизил қўнғироқлар. Бадиий фильм, 2-серия. 21.30 — Время. 22.05 — Концерт. 23.35 — Дунё воқеалари.

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Саҳро қандай бўлиши керак. 14.40 — Карл Маркс ва революцион Россия. 15.10 — Илмий-оммабоп фильм. 15.20 — И. Ильф ва Е. Петров. Ҳаёти ва ижоди саҳифалари. 16.15 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.50 — Баскетбол. «Жальгирис» — МАСК. 19.30 — Саёҳатчилар клуби. 20.30 — Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 20.50 — Римт операцияси. 2-кўрсатув. 21.20 — Моҳир қўллар. 21.30 — Время. 22.05 — Оғиш бурчаги. Бадиий фильм. 1- ва 2-сериялар.

ТОШКЕНТ-I. 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — Мультфильм. 18.30 — Ёшлик. 19.00 — Ягона сиёсий кун. 19.30 — Ахборот. 19.50 — Ғаллаорол «Райсельхозтехника»си иш тажрибалари. 20.05 — Дунё воқеалари. 20.30 — Ахборот. 20.55 — ЎзССРда хизмат кўрсатган артист В. Мамадалиев куйлайди. 21.30 — Время. 22.05 — Хирмонингизга барака. 22.20 — Бузилмас иттифоқ. 23.50 — Янгиликлар.

ТОШКЕНТ-II. 9.00 — 16.20 МТ-II. 18.15 — Ўқитувчилар учун консультация. 18.45 — Симфоник куйлардан концерт. 19.20 — Касблар ҳақида ҳикоялар. 19.50 — Тошкент янгиликлари. 20.10 — Ишбилармон кишилар. Бадиий фильм. 21.30 Москва-II.

РАДИО

25 ОКТЯБРЬ, ПАЙШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Ўзбекистон давлат телерадиоси солистларининг концерти. 9.30 — Енгил куйлар. 9.45 — Қармоқ. Ҳажвий эшиттириш. 12.10 — Ишчинома. 13.00 — Малши. 14.00 — Тажриба кўрсатди. 18.15 — Халқаро кундалик. 18.30 — Увертюралар. 19.25 — «Юность Узбекистана» радиостанциясининг «Садоқат» программаси. 21.00 — Икки дунё — икки турмуш тарзи. 21.10 — Адабий эшиттириш. 21.30 — Концерт. 22.30 — Концерт.

26 ОКТЯБРЬ, ЖУМА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Концерт. 9.30 — Ғолиблар радиопрограммаси. 11.15 — Композитор Н. Норхўжаев асарлари. 12.10 — Узбекистан индустриальний. 13.00 — Чорвадор. 14.00 — Даромад манбаи. 19.25 — Ёшлик. 21.15 — Концерт. 22.30 — Бугун радиотеатрда.

СОВЕТ УЗБЕКИСТОНИ

Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

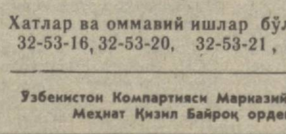

Редакция адреси ва телефонлар: 700047, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

Р. 20141. ИНДЕКС 64563. Б. — 246.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12